

GAZETA LITERARĂ

PROLETARI DIN TOATE TARILE, UNIȚA!

Anul V, nr. 3 (201) - joi 16 ianuarie 1958

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

C. NICOLAI
„Pui de țaran”
(Dlq Expoziția interregională de artă plastică)

Insemnări

pariția, într-o nouă traducere, a Poeticii lui Aristotel, datorită re-gretatului profesor G. Balmus, după aceea cu cîteva ani mai tîrziu, excelența de asemenea, a lui D. Pippidi, este una din manifestările interesului pentru cultura clasică, un interes care produce în momentul de față numeroase alte lucrări de traducere și interpretare. Limbile clasice și-au recîștigat de curînd un loc nou în învățămîntul mediu, totuși unul mai restrîns decît cel ocupat altădată. Dar poate toc-mai din pricină că posibilitățile apropi-urii de generarea izvoare ale clasici-mului în limba originală au devenit ceea ce mai reduce, a spiritului zelul de a le aduce în limba noastră, în scopul cunoașterii și folosirii lor gene-rale. Este bine că se procedează astfel și să nu exagerăm regretul că au devenit mai rari cititorii operelor grecești și latinești în graiul lor cel vechi. Au fost oare foarte mulți, cre-dați, aceștia din urmă? Cunoșc des-tul de bine, pentru a le fi încercat în-nsuși, bucuriile descifrării unui text clasic, restaurat în înțelesul lui exact din felul alt de deosebit al legătu-rilor lui de cuvinte. Dar dacă nu-ți sînt date aceste bucurii, nu rămîn oare foarte mari, fiindcă sînt esen-țiale, acelea care rezultă din contactul, fie și pe calea înțelesului, a gândirii altu de bogate, altu de clare și exac-te, a marilor scriitori greci și latini?

„Poetica” lui Aristotel

Urmăresc cu gîndul pe tîndrul care face acum descoperirea lui Homer, a lui Hesiod sau a lui Virgiliu, a lui Ciceron, a lui Tacit și a altor alți scriitori ai vechimii, pe care îi pu-tem vedea în vitrinele librărilor, sub copertele lor proaspăt iesite de sub tipar. Noi lor cititori descoperă o acol-țunomie, acel mod demn și bărbătesc de a spune mult în puține cuvinte. Por-nirea încultă de a lungi vorba, obscuritățile expresiei care sînt tot-deauna urmările imperfecțiunii gin-dirii, proliferarea barocă a limbii, ton-tele formele superlativului, ale cugetă-rii lenese, ezitante sau iresponsabile își găsesc deopotrivă locul în citi-rile și asimilarea autorilor clasici. Este ca o statuie scoasă de sub dă-rînduri. O cunoaștem în fragmente, Ecoul mediu, care a dat un loc atât de întins studiului lui Aristoteles, n-a cunoscut Poetica. A fost redescoper-it de umanismul italian. Dante și Petrarca au auzit de ea. Aldus, la începutul secolului al XVI-lea, res-tabilește textul grecesc și Alessandro Pazzi, către mijlocul aceluiași secol, adăuga la traducerea latină, după ce Lorenzo Valla încercase o-riginalu în artă, stăbilit în mare mă-sură de prefăcerea prescripțiilor Poeticii, Lessing le scoate pe acestea tot altu de evidente ca și Elementele lui Eu-clid. Printre autorii de poezie care de-zvoltă ideile lui Aristoteles, unu-mistul și medicul padovan Lulius Ceasar Scaliger a fost acela care le-a impus cu mai mult succes. Am fo-șit de mai multe ori Poeticele lui Scaliger, în ediția tipărită la Geneva în 1560, care se găsește în Biblioteca Academiei, provenită de la arhivăntulul Christian Notara și transmisă, prin Academia grecească din București, apoi prin Cole-giul Sf. Sava, colecțiilor de azi. Poetica aristotelică a lui Scaliger a fost unul din izvoarele clasicismului francez. „Regulele” clasicismului sînt în mare parte ex-trase din acest vechi text. În vestita polemică purtată în jurul Cidului lui Corneille sînt invocate principiile a-ristotelice. Ele sînt temelia condam-nării Cidului de către Academia Fran-ceză. Tragi-comedia lui Corneille n-are acea fabulă, aparține unui gen mixt, n-are nod, nu respectă unitățile, etc. Poetul a înțeles să se apere, dar n-a părăsit terenul aristotelic, ba chiar l-a supas pe acesta unei noi interpre-tări în spiritul creației sale. Cele trei discursuri ale lui Corneille asu-pa poemului dramatic reprezintă un moment important în dezvoltarea aris-totelismului. Totuși urmele scepticismu-lui față de venerabilul text se vedesc

chiar în vremea elasicismului. Astfel, cînd un erudit al vremii, dublat de un poet astăzi cu totul uitat, abatele d'Aubignac, se lăuda cu meritul de a fi compus o tragedie întru totul conformă normelor aristotelice, ci-neva a făcut această observație: „Sînt foarte satisfăcut că dl. d'Aubignac s-a conformat atât de bine regulilor lui Aristoteles, dar nu pot țerta re-gulilor lui Aristoteles că L-au făcut pe dl. d'Aubignac să scrie o trage-die altu de proastă”. Această hazie vorbă, raportată de Saint-Evremond, marchează începutul îndoielii față de credința în valoarea, uneori atât de tiranică, a regulilor lui Aristoteles. Există lucruri excelente în Poetica. Multimea detaliilor istorice, filologice și lingvistice fac din această carte unul din izvoarele cele mai prețioase pentru cunoașterea literaturii grecești. Comparația instituită de Aristoteles între poezie și istorie, cu concluzia că „istoricul povestește lucruri care au avut loc, iar poetul lucruri care ar fi putut să se petreacă”, adică as-pectul general, necesar sau, cum am spune astăzi, aspectul tipic al lu-crurilor, este unul din princi-piile cele mai durabile pe care le-a găsit într-o dată speculația estetică și lingvistică și menită unei lungi descen-dențe a fost și observația despre ca-racterul „unitar și întreg, ca al unei ființe vii” a tragediei: prima for-mulare a principiului unității în va-rietate și a înțelegerii artei ca viață, ca organism: idei pe care înțelepciu-ne estetică nu le-a mai uitat nicu-

Tudor Vianu

(Continuare în pag. 4)

MOMENTUL LITERAR

De vorbă cu VICTOR EFTIMIU despre poezie, gramatică și tinerețe

Prin excelența om de teatru, ma-estru Victor Eftimiu nu s-a mirat că — vizitîndu-l respectuos spre a-i solicita un scurt interviu — am intrat direct în... acțiune:
— Noui dumneavoastră volum de versuri se numește „Oda limbii ro-mine”. De ce?
— Pentru că opera unui poet, în conținutul și expresia ei, trebuie să fie, întreagă și în primul rînd, un limbaj în care e scrisă, o odă limbii poporului cu care poetul s-a identificat.
— Acest crez îl mărturisiți și în versurile finale din „prefața” volumu-lui: „Nu știu în veac răsplată ce-am s-o capăt, / Dar voi sluji cucernic, pin' la capăt, / Înalta Doamnă, limbă românească”...
— Și e foarte frumos spus. Dar am o nedumerire. De ce spuneți „limbă” și nu „limbi”? Dumneavoastră sînteți și academician, iar gramatica și or-tografia Academiei recomandă...
— Limba n-o facem noi, academi-cienii. O face poporul. În fixarea re-gulilor de scriere și pronunție, ne su-punem vorbirii curente a poporului...
— Tocmai. Și spunem că regulile Academiei recomandă, pentru substan-tivele și adjectivele feminine, forma-geneiv-dativului singular de la nominalul plural, conform raționa-mentului popular consacrat: o limbă,

doiă limbi, — deci: limbii. Și a-tunci, cum justificați „limbi”?
— O particularitate a limbii poe-tului. Pentru o odă am simțit nece-sară o formulare sumptuoasă: „lim-bei”...
— Așa, da. Șițiți, cititorilor, chiar tineri, le este plăcut că alia în re-

C. Cristobald

(Continuare în pag. 4)

VITRINA

MIHAI BENIUC:

„Călători prin constelații”

Inepuzabil și tînar, ul-mitor de tînar, Beniuc s-a înfățișat cititorilor cu un nou volum. Și cititorii îi primesc cu bucurie și fără surprindere, așa cum primim an de an rodul unui pom. Poetul s-a obișnuit de altfel să-și aște correspondențe ve-getale (mărul de lingă drum, cais, pieriscu...), ca o sugestie vie a inegalabilei sale rodnici artistice. Și realmente, Beniuc rodește periodic, asemeni unui copac în puterea vîrșii. Dar cu fiecare val de darnicie spore-sc frumusețea și parfumul fructului, ca urmare a unui proces complicat și revelator de descoperire a unor raporturi noi între sensibilitate și realitate, de cristalizare a imaginii și reardare a expresiei.

Dumitru Solomon

(Continuare în pag. 4)

RADU BOUREANU:

„Umbra stelelor”

Poet cu activitate de peste trei decenii (de-ar fi să dăm crezare indicațiilor „Editorii de stat pentru li-teratură și artă”, care, printr-o eroare tipografică, îl face contemporan cu Dinicu Golescu, ar trebui să spunem de peste un veac), Radu Bouréanu e stăpîn pe bogate re-surse lirice, cheltuite cînd în cîntarea tradițiilor istorice și a frumuse-ților fâcii, ca-n ciclurile „Pă-terimul cu vedenii”, „Tă-rea voevodului mrejor” sau „Zbor alb”, din volumul cu acest din urmă titlu (1927—1933), cînd într-o vi-zionă de basm și înaripată fantezie mitologică, mai ales în ciclurile mai vechi — „Gollul singelui” (1933—1936), „Cai de apocalips” (1936—1939), „Versuri vechi” (1939—

I. D. Bălan

(Continuare în pag. 4)

PERSPECTIVE

Cînd discutăm — și dezbaterile, canchețele, chiar ciocnirile mai aprinse de păreri au fost în acești ani din ce în ce mai frecvente — nu prea se întîmplă ca necesi-tatea trecerii la un stadiu științific în estetică și teoria literară să fie contestată. Aceste recunoașteri sînt însă adesea convenționale și nu duc nicu la o mai limpede înțelegere a ceea ce e și incontestabil dobindit, nici la sesizarea unor fenomene care, practic, bazează drumul spre știință. Rîndurile care urmează nu pot aspi-ra s-o facă, din fugă, ci doar să atragă atenția asupra unor posibilități și unor riscuri.

Chiar printru adversarii esteticii marxiste s-au auzit în ultima ju-mătate de secol glasuri care, iritate de speculațiile capricioase, să pre-tindă o știință a esteticii, Spectacolul unei discipline rămase — la două secole de cînd a fost hotărâtă și caracterizată — la nivelul unei al-turări de sisteme divergente, a părut multora supărător. Benedetto Croce și-a intitulat primul tratat „Estetica — știință a expresiei” și, în toată partea istorică a acestui tratat, sis-temele metafizice ale esteticienilor germani din secolul trecut sînt iro-

nizate cu superioritatea unei alitu-dini care se consideră științifică.
Dar termenul „știință” poase că-păta accepțiile cele mai diverse și cele mai puțin științifice. Considerînd că arta e cunoaștere strict intuitivă, cunoaștere a individualului, Croce alungă din domeniul esteticii tot ce e rațional și tot ce ține de m. joacele materiale de expresie, se mărginește la disocieri și la caracterizări. La un stadiu pur descriptiv se mențin și esteticienii din școala bazată a „va-lorilor” și fenomenologii. Pentru ei ra-tiunea e descriere pură. Pe de altă parte, pseudoștiințifice au fost încercările de a subordona estetica — ig-norîndu-i obiectul și legile specifice — unei alte științe — biologiei (Spencer, Karl Groos), psihologiei (Fechner, creatorul „esteticii experi-mentale” și diferiții lui urmași).

Conceptind arta ca o formă specifi-că a conștiinței sociale, estetica marxistă se arată singură în stare să atingă stadiul explicativ fără să neglijeze specificitatea fenomenului. Nu mai e nevoie să stăruim asupra ideii că nici în acest domeniu mar-

Silvian Iosifescu

(Continuare în pag. 4)

Epilog la Săptămîna cărții

Cartea și cititorul

Din vechime și pînă aproape de zilele noastre, cartea a fost un articol de lux. În antichitate și în evul mediu, copierea unei înfior-tate și împodobite cu miniaturi a scriitorilor bisericiești ori a unor texte literare, prin mîgala într-adevăr artistică a strădăniilor, era o industrie scumpă, care nu putea isplă pe ori-cine. „Librării” din Roma augustană, care expuneau sub numele de „cărți” (libri) suturi cu opere manuscrise, erau neguștorii cu clientela subțire, iar amicii scriitorilor așteptau, cu mai mult interes decît astăzi oferta gra-tuită a cîte unui exemplar a cărui cumpărare le-ar fi putut dezechilibra bugetul. Pînă tîrziu, bibliotecile mari erau foarte rare și conțineau manu-scrise unice de opere literare și știin-țifice sau copii după lucrările cele mai reputele. Cîte un suveran glorios în războaie, dar și însușit de zeul culturii, ca Matei Corvin, chelăia sume fabuloase cu cîștigarea de ma-nuscrise prețioase, întîrîndu-și cores-pundență cu centrele occidentale pe-cum și cu oficine de desfacere, diri-

Șerban Cioculescu

(Continuare în pag. 4)

NEGRU

egru era cîmpul. Negri salcîmii. Gîrla, tulbure, neagră. Venind de la gară, intrasem în sat cu bastonul în mîna. Mă strecuram de-a lungul uliței ștuite. Cîinii nu mă cunoșteau. Mă lătrau. Nici oamenii nu mă mai cunoșteau. Imi răspundeau la bună ziua cu ju-mătate de gură. Se uitau lung după mine. Clătinau din cap. Poate că se întrebau în gînd: „Cine o mai fi și orășeanul ăsta?” Școala în care învă-țasem să citească părea părăsită. Ferest-re, cum le avem în minte. Vinele. Biserica gâlbiea înălța spre cer aceeași turle subțire cu cri-ucea ruginită în virf. Alături, clopotnița strîmbă, cu clopotele pe care le sunasem de atîtea ori cînd ni se prăpădea, în sat, o rudă, un prieten. Le auzeam prin amintire: Dang! Dang! Bing! Bing! Dang!... — A murit mătușă-mea Ocheșica... Dang! Dang! Bing! Bing! Dang!... — A murit vară-mea Văuța... Dang! Dang! Bing! Bing! Dang!... — A murit mama... Dang!... Dang!... — A murit tata... Dang! Dang!... — Mama avea ochi verzi-albaștri. Ochii căprui avea tata. Negri cerneală erau ochii mătușă-mi Ocheșica. Tată vară-mea Văuța ochi verzi ca iarba cîmpului aveau. Ca iarba cîmpului se și trecuse viața ei... Iată și ființa din vis. Buduroaiele de lemn au putrezit. S-au surpat. Cumpăna a rămas la fel. La fel au rămas luminarea, cîtura... Acum ființa e rotundă. Pereții ei sînt de piatră albă. De piatră albă e buduroiul. A pierit salcia care plîngea lîngă ființa. Multu au pierit de cînd nu am mai fost pe aici. Și multe s-au iscat. În locul sălciei — cine l-o fi ars trupul răscuit? — a răsărit și s-a ridicat, înalt, un plop. În adierea abia simțită a vîntului rece, de miez de iarnă, ca o vioară străbună, plopul sună, răsună... — Bună ziua, spun. Și îmi scot pă-lăria. Femeia veștedă, care tocmai și-a umplut vedrele, întoarce fața spre mine. — Bună ziua, domnule... — Dă să plece. Tresăro. Se oprește. Parcă i s-ar năzări ceva îndepăr-tat. — A... Tu ești... — Da... Eu... Eu sînt... Schifez un suris. — Cum ai îmbătrînit — îmi spune... Cum ai îmbătrînit... — Sînt mîla în glasul ei. Pentru zile-le mele risipite în cele patru colțuri ale lumii. Și tristețe. Pentru zilele ei

STEAUA DOMNULUI, STEAUA...

măcinate sub acest cer de sticlă, pe acest îngust și negru petec de pămînt... O întreb: — Ai copii, Filimona? — Am avut. Trei. Mi i-a mîncat pămîntul... Războiul... Mă necăjesc cu niște nepoți. — Tace. Pe urmă își adună sprince-nile. — Dar de ce mi-ai spus Filimona? Altădată îmi ziceai Fili... — Eu știu! Așa mi-a venit. Buzele îi sînt uscate. Uscăți îi sînt și obraji. — Rămîi mult pe la noi? — Cîteva zile... — Apoi... Ne-om mai vedea... Pleacă. Spinarea l s-a îndoit sub greutatea celor două vedre prînse la capetele cobîlției. Pași mărunti, cum-păniți. Papucii vechi lipide. E înghețat pămîntul. Imi năvălește în minte o seară de demult. Albastră. Înflorise liliacul. O poartă. Și lîngă poartă o fată cu busuiole la ureche. Tuipantul era alb. — O să te mai întorc? — Negreșit. — Și o să mă iei și pe mine acolo, la oraș? — Da... Mi se pare că cineva nevăzut s-a apropiat de mine, m-a prins de umeri și-mi strigă în auz: — Amîntoște-ți... Amîntoște-ți ce s-a mai întîmplat în seara aceea, omule... — Nu. Nu mi mai amintesc de ni-mic... — Bat furios cu bastonul în ufuc. Sare din culcușul de paie, mîle și latră la mine un dulău flocos, griv. — Taci, Ursus, taci. Sînt de ai ca-sel, Ursus nu mă cred... Dacă nu m-aș apăra, mi-ar sări în piept. M-ar sfîșia. Tărăboiul o scoate pe soră-mea din casă. Mă vede. Apucă o dir-jală. Alungă dulăul. Imi prinde mîni-le într-ale ei. Mi le stringe. Lăcrîmează. — Ai venit... Ai venit... Nene... Au-zisem c-ai dat otul popii. — Cum vezi, încă nu... — Dulăul s-a apropiat iar de mine. Imi dă țîrcoale. Mirie. Imi arăta colții. — Taci, Ursus, taci... — Nu-l cheamă Ursus, îmi spune soră-mea. He! He! Ursus, acela pe care îl ști tu. A murit de mult. Mul-tă apă s-a scurs de atunci pe apa

spre răsărit. Balaurul verde, cu ochi bolovăniși, se zbate în sulji și tot nu vrea să moară. La locul știut se alină și iocana cu Maica Domnului care își ține în brațe pruncul mirat de cîte a găsit pe lume. Știu cînd am cum-părat iocana de la călugării care că-lătoreau și cerșeau. Mama a cum-părat-o, cu bani de nichel. Nu aveam decât rareori bani de argint. Pe mama o chema ca pe Maica Domnului. Pe sfîntul Gheorghe îl iubeam fiindcă ră-punea balaurul. Pe Maica Domnului pentru că mama îi purta cu mîndrie nunele. — S-a răspîndit bubul în sat că m-am

întors. Incep să se arate rubedeniile. Sororile și frații, cumnații și cumna-torii, cu fiii și cu fiicele lor, cu nuro-riile și cu ginerii lor, cu nepoatele și cu nepoții, cu strănepoții și cu străne-poatele... Parcă s-au vorbit. Cum mă văd, îmi spun: — O!... Cum ai îmbătrînit... Cum ai îmbătrînit... Ai părul alb... Și s-a încrețit obrazul... Numai ochii îți-au ră-mas aceiași... — Ochii îmbătrînesc mai încet, — spun eu, ca să nu tac. — Dar, după ce omul moare, întii ochii îi putrezesc, spune soră-mea. — Ziua e pe sfîrșite. Soră-mea răsușe-te butonul. Se umple oada de lumî-nă. Pe rafturi se găsesc încă brosurile și cărțile pe care le-am citit cînd umblam cu picioarele goale... Mos Go-riot m-a plimbat prin Paris... Cu Phi-leas Fogg am ocolit pămîntul. Spre pol am călătorit într-o subterană lun-tre cu Nansen... Stevenson... tu mă purtat prin înflorite insule ale Paci-ficului și nu ai îngăduit canibalilor să mă frigă... Rău ai făcut. Mai bine l-lăsați... Răsofiesc basmele lui Ispirescu. — Mai citești și acum? mă întrebă soră-mea. — Au îngăbenit foile. Pe alocuri cer-neala s-a sters. Îi răspund: — Uneori... — Soră-mea cînslește neamurile cu vin. Mă lîmbie și pe mine: — Bea. Și spune noroc... — Beau. Și ciocnind cu flecare spun noroc. — Soră-mea îmi spune: — Te-ai întîlnit cu Filimona la ființă... — M-am întîlnit. — Știi, a rămas cum într-o ureche de cînd i-au murit băieții în război. Nu e vorbă, nici mai înainte nu era ea în toate ale ei... — Întreb pe cel mai tînerul cum îl cheamă, ai cui sînt. Caut să-mi amîn-tesc numele celor pe care i-am mai văzut și altădată. — Tu ești Lisandru... — Nu, unchiule. Eu sînt Nicolaie. — Da, da... Nicolaie. Și tu? Tu par-că ai fi Elie... — Nu, nene... Pe mine mă cheamă ca pe dumnea-tă... — Din droaia de copii și copilăndri care au umplut casa, se desprinde u-nul cu fața oacheșă, uscățivă, cu ochi

mari, ca niște felinare, vine curajos, mi se așează pe genunchi. — Fac prinoare cu tine că nu știu cine sînt... — Și dacă pierzi? — Mă tragi de urechi. — Și în cazul cînd cîștigi prinoare rea cam ce ai dori? — Las la bunăvoință... — Obrazul acesta uscățit, prunesc și negricios, de arab, ochii aceștia mari, rotunzi, de foc negru, unde și cînd i-am văzut? Loc neștostoglesc în ur-mă. Chipuri uitate înviază. Inviază și întîmpările. În august era... Într-un august de aur. Neștirirea verde a pă-durilor de porumb. Și neslîrșirea gal-benă a miriștilor. Se alina în cumpăna zilei soarelui. Se descărca grîul boieru-lui în șlepur. Dunărea curgea tulbu-re. Ca o zvîrlugă m-am zvrîlit despu-lat de pe slep în apă. Am început să înot. Tăiam undele călduțe cu brațele. Mă afundam. Ieseam la suprafață. Mă afundam. Și apa mă purta deval. Mă purta deval și către mijloc. Dia-conul, strălucind în lumina maturan-le inale și albe, ca de var, ale fîrmiului bulgar. Am auzit un glas străluciu-mă. — Întoarce-te, ghiavole. Ai să te îneci... — Știam al cui e glasul. Am încercat să mă întorc. M-a săglat o durere ascuțită. Picioarele mi s-au zgrițit și nu au mai vrut să mă asculte. Mi-a trecut prin minte: — Mi s-au pus cîrci la picioare. — Spaima a pătruns în mine ca un șarpe negru. „Acum am să mă înec. Îmi spunea-m. Acum... Peste câteva clipe. Dar... poate că nu”. Mă ținea rău. Lă-mina soarelui. Zvânoiele erau verzi și le știam răcoroase. Mi-am adunat pî-terile. Am bătut apa repede cu mî-nile. Am lipit cit mă ținea gura: — Ajutoor... Ajutoor... Ajutoor... — Am auzit un plesăit. Mi-am sălțat capul cit am putut mai mult deasupra apei. Am văzut cum vine chevaia tî-înd apa cu brațele, spre mine. Peste puține clipe, o mină neagră se înflipsea în ceaia mea de păr și mă trăgea spre mal. M-am lăsat tras. Pe mal m-am îmbrăcat dirînd. Tata m-a în-trebat: — Ce îți s-a întîmplat? Ți-ai pierdut firea? — Nu. Mi s-au pus cîrci la picioare. — Ai avut noroc, drace. Te-a văzut la timp și te-a scăpat de la moarte vîru-lău Țugurîn.

Zaharia Stancu

(Continuare în pag. 4)

Ilustrație de BENEDICT GANESCU

LA IZVOARELE UNEI OPIERE

Cer fetele umbrel Președintelui, pentru cele ce le voi evoca. Sint încredințat că dacă sufletul domniei sale s-ar reîntoarce pentru o clipă, dintre Lari și Mani, m-ar dojeni.

I-am cunoscut amicalia caldă, într-o împrejurare excepțională, în călătoria peste meridian, spre China, Firoasca sfilă față de oamenii mari mă și disparut în primele clipe ale cutușințelii, în fața șurtețului deschis larg în zimbet.

Încă de la primele etape ale drumului, eram buni cunoscuți ca de cînd lumea, și buni prieteni, către Extrem Oriental fabulos. Președintele părea înzestrat cu o tinerețe fără sfilă, izvoată parca din vîlta de dacl țări, sau din forțele naturii.

N-am să uit niciodată orele pe trecele la Pekin, în fața unui templu pe care se înalță din domnia sa din nebrăzuită curiozitate de a cunoaște, străpînindu-l ca o sete. Parcă-i văd în ochi și în întreaga fire nerăbdarea de a vedea, de a profunzina și de a se bucura în fața tuturor lucrurilor de pe cealaltă față a lumii, în împărăția fluviilor și a monumentelor cu dragoni.

Am avut rarul prilej de a străbate împreună cu domnia sa și alte locuri, în patria pagodelor și dragonilor. După ce am văzut lacul Si Hu din Hangeu, și munții sculptați, cu istoriile lor, ne-am dus la Sanhai și de acolo tocmai în Sndul însoțit.

Intr-o zi, la Canton, pe o arșiță, mă duceam să fac o vizită la regina Taiminilor. Șalupa străbătea Fluviul Perlelor, către marea celălaltă, la regatul Taimin, sălășluit pe apă, în jonci, îndată străbăteam pușii de bambus și ne sprînețeam de haluziade de bambus, către ciudata reminiscență a unor zbuciume istorice.

Am năvălit, auzind că de dulce suna numele țării noastre, pe buzele Taiminei. — Lomânia! am rostit, parca răspunzînd unui îndemn la cîntec.

— Lomânia... a mai spus Taimina, plină de fericele. Și a adăugat: — Presedintele te înlocuiește.

— Oamenii din jur lui intrîr cutuvintul, murmurînd: — Da, da... Lomânia...

— Fie mine m-a înat în brațe Președintele de la Lomânia... a spus, lăudîndu-se, o pulcă de Taimin.

— Președintele de la Lomânia? a întrebă-o un băiețel, Președintele de la Lomânia m-a luat în brațe și pe mine.

Și-n ochii tuturor oamenilor de pe Fluviul Perlelor, în bucuria lor, mai strălucia prezența Președintelui cu zimbet larg deschis. Am fost respus de mîndru. Onorurile date nouă opoi, de către Taimini și de către regina lor, le-am socotit încă un omagiu adus excepționalului om și desăvîșitului prieten.

Curînd străbăteam distanțe continentale, către o cetate veche Cun-Ming, în Sud-Vest. Aveam să înțeleg acolo fi și fiice ale semințiilor simțite, onorite, tocmai din masivurile tibetane. Toți și toate veniseră acolo, la învățătură. Lingă feciorii aspri tibetani, cu căciuli de țigru, stăteau fete, blînde și domoale ca somnul și ca soarele și mîldioase ca luncile de bambus. Lingă bătrîni anahoreți ai lui Sakiamuni-Budha, stăteau feciorii cu turban alb, parca desprînși din bildețele imnurilor răsăritene. Toți împreună. Lau făcînd Președintelui o primie, cum nu pot arăta cuvintele simțite, și nici mesajul scriitorilor. Parcă aud și acum vîndul țalgerale Bo, și cum nu se mai strîștește grîndina tamburinelor. Lăulele cîntau, și dănuțeau învățăceli, gălții cu pene de pînn, și jel colo se zăreau dragoni majestuoși, hani ai Sudului și ai cerului. Și după ce s-a alinat furtuna dansurilor și a instrumentelor, după ce au lăcut lăulele și s-au slîns țalgerale Bo, învățăcelii de la Cun-Ming s-au slîns roată în jurul onșetului, și peste cîteva clipe erau prieteni ca de cînd lumea.

Niciodată n-am să uit cum s-a arătat la plecare, un păstor respus de voinic, învățăcel și el, și socotit a fi Buddha-viu, adică reîncarnare a celebrului înțelept de la Kapilavastu. Venea spre Președinte, zimbînd, și ducînd pe brațe o eșarfă de mîlase tradițională Katha, semn de prietenie veșnică și de veșnică neuitare. Punînd deici Katha pe brațele Președintelui, acesta a primit-o închinîndu-se adine, după rînduiala despărțirii prietenilor, și așa ne-am dus din încîntătoare cetate a Sud-Vestului, mai departe, cu avionul, pasărea cea mare a văzduhului.

Împreună cu Președintele, am văzut apoi Hancou, pe Yan-Tse-Kiang, și Cuan-Kingul, aliat mai la Răsărit. Și multe alte sate și cetăți. Tot timpul, Președintele și-a notat despre locuri și mai ales despre oameni. Parcă-i văd spunînd: — Aveți grijă, să scrieți despre China frumoasă, așa cum merită!

— Și adăugînd, poale în glumă: — Că dacă voi veți scrie voi, scriitorii, atunci voi scrie eu...

Cuvîntul spm de domnia sa atunci, poate în glumă, s-a intrupat în faptă. Nu mult timp după înlocuire, a apărut cartea domniei sale „In țara celor șase sute de milioane”. Am citit-o pe nerăsuflate, în toate filele regăsiînd oameni iubii și încîntătoare locuri. Cartea aceasta e de o frumoasă finută artistică și de o înaltă sobrietate. Ea conține adevărul despre prietena noastră depărtată. Și conține, toată, înima Președintelui, ca lumina de sinceră.

În cel privește pe evocatorul lucrurilor de mai sus, se poate mîndri că a călătorit către izvoarele acestei opere, împreună cu autorul ei.

— Sint amintiri pe care nu le poate roade dîntele timpului. Și sint suflăce, care trăiesc necontenit, în fapte, dar mai cu seamă în aducerile amînte...

Eusebiu Camilar

Imagini...

Rechem treoutul prin mijlocul imaginilor unui album. Fiecare imagine este materializarea unei clipe, pline de revelații auzitoare existente. Nu este imagine în acest album în care să nu apară cîmpul unui om trădînd de o extraordinară lumină interioară, printr-un zimbet stenc, cuceritor. Omul este doctorul Petru Groza, figură excepțională din galeria pictată.

— În general — în culori de Et Greco, a oamenilor de stat. Printr-o și zimbetul sau cu strălucirea azurină, de neuitat, a culorii lui Da Vinci, sau grația abundentă a formelor lui Rubens.

Ne arcăm la Băneasa, în ziua de 21 septembrie 1934, în avionul care după trei zile de drum ne va lăsa pe aerodromul din Pekin. Fiecare din călătorii anticapează într-un fel asupra misterelor vastei lumi chineze. Doctorul Petru Groza se supune și el jarmecului acestor emoții, obrează la gîndul înălțării cu o lume total diferită de aceea europeană. Dar după un timp începe să se împărțesească vîra din cele mai pasionante istorii, profund umane. Istoria unei și realizării lui Traian Văla. Văla era aproape necunoscut marele public. Gestul strălucitor om de stat m-a impresionat profund. Păcerea unei călătorii, excepțională prin mediu, nu tulburase nici un moment pasiunea extraordinară pentru un geniu al naștării sale. În vîzduțul care leagă Europa de Asia am simțit căldura acestui suflet deosebit, absorbit de numerea în valoare a luminilor poporului său. Am înțeles atunci de ce doctorul Petru Groza pleca vorba cu o roată iubire și stîmă de toate popoarele acestui lumi. Sentimentul fraternității universale nu poate omnia decât aceste suflăce pure care vibrează cu tot entuziasmul pentru valoarea și destinul propriului lor popor. Doctorul Petru

Groza era un internaționalist prin însăși structura gîndirii și reacțiilor sale sufletești, pentru că era un înțocat patriot.

Farmecul acestui om deosebit a cucerit și inimile poporului chinez. Asistența în înțîniri și convorbiri dintre doctorul Petru Groza și simpli oameni ai pămîntului din casele înfîndiri ale Chinei, uneori în regiuni în care prezența europeanilor trebuie să fi fost sporadică, am întîlnit în privirile lor entuziaste o nedumerire. Alții erau pentru chinez semnificația terifiantului, a morții, alții fiind cîndora doșului. Nedumerirea secretă abia exprimată în privri sau gesturi pretea prezența pe pămîntul acesta chinuți a unui aib, a unui european, care gîsea drumul către inima oamenilor printr-un suris plin de bunătate și optimism, un suris de o cordialitate a desăvîșitei fraternității.

Despînd din album imaginea care fixează buținirea la Kunmin a doctorului Petru Groza cu reprezentanții ciudaților naționalități locuind această parte a Chinei, învecinată cu Birmania. Spun ciudate, pentru că în secolul al XX-lea, numeroase popoare din această regiune au dus pînă nu de mult o existență asemănătoare celeia din comuna primitivă. Munții amefiori, pădurile de nepătruns, tigrii, leopardii, velenșii sălbatici și șerpii boa, au făcut ca civilizația să pătrună mai greu aici, iar sălbăticia alb lor, a japonezilor și chinezilor lui Cuan-Kai și, la alungat pe acești oameni în creterul munților și ajuindul opoților. Civilizația imperialistă le amenința existența. Sălbăticia naturii și a monstruilor le-a fost singura apărare. Reprezentanții acestor popoare se adă acum la Kunmin, pentru că au încredere în socialism și în Mao Tze-tun.

Doctorul Petru Groza a fost (dacă nu mă înșel) primul om de stat european care a vizitat această îndepărtată regiune din vestul Chinei. Enoția a fost vie de o parte și de alta. Tibetani, reprezentanții popoarelor „li-su, ka-o, thai, kin-po, lacu, în costume de un pitoresc indescrisibil, l-au înconjurat pe oaspele cu o admirabilă explozie de entuziasm. Călătorul român a cucerit repede simțirea supusă suspiciunii, a inimii și acestor oameni, ale căror popoare au

fost aproape exterminate de către cetroptorii abbi și gabeni.

Dansurile și cîntecele care l-au fost încheiate cu grație în vastul parc al Institutului mîndruților naționale chin Kanmin, au însumat o parte de cîntec și sunete, exprimînd grațiozitatea pentru zimbet și cordialitate. În conștiința acestor oameni, romini au rămas, desigur datorită doctorului Groza, ca un popor de o desăvîșită bunătate, manifestată prin ris nerelucînt, luminos.

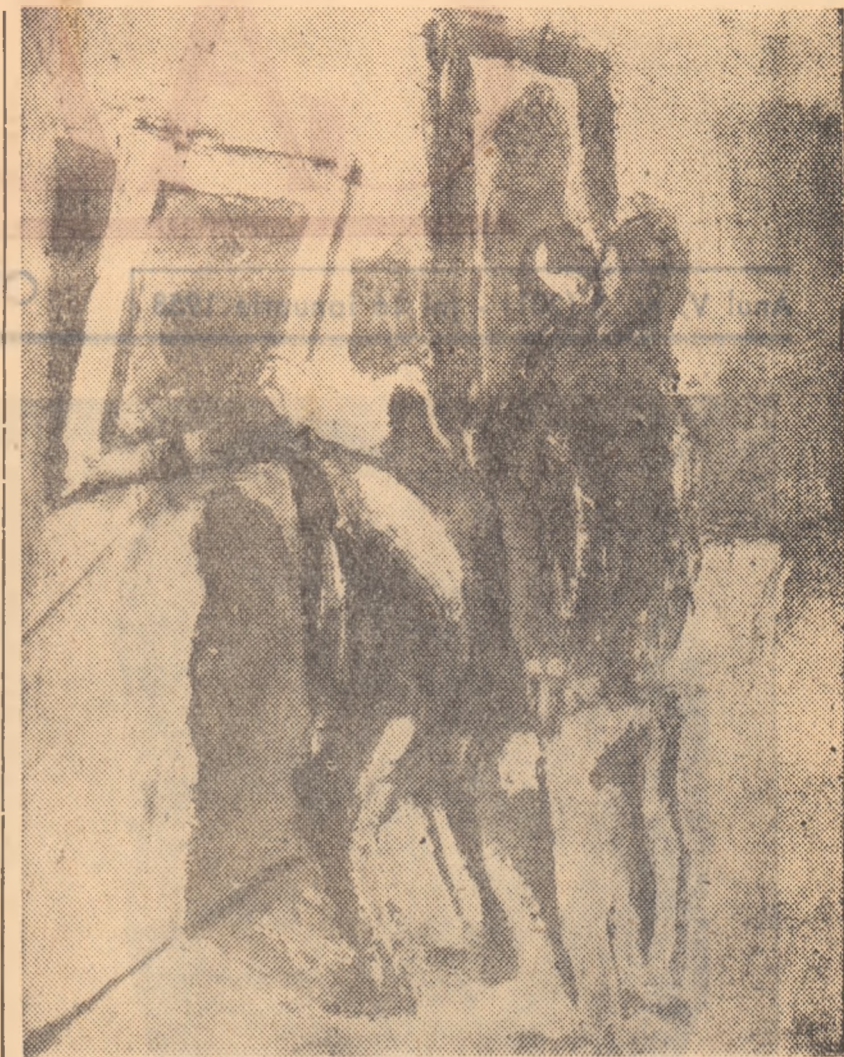
În omul de stat, preocupat de proza existenței zilnice a unui întreg popor, stătea înăbușit Poetul. La Nankin, în mijlocul naturii de vis a parcului, într-o luntre, pe lacul apelor unui lac, îngrădit de galerii și pavilioane pline de grație, urmașul dacilor de sub poalele Retezatului este străbătut de fiorul liric al lui Li-Ta-Pe și pe strunele delicate ale acestui suflățel generos se înșiră o înrapătată odă:

„Ești marele Nankin prin trecutul tău glorios. Pămîntul tău poartă în struul lui osemintele celor mai buni fi ai poporului chinez. Ești frumos Nankin pînă la gingășie: împodobit cu cununa dealurilor și colinelor înverzite și înflorite, cu pietricelele colorate, cu parcurile tale însoțite și încurșate tale fire, care oglindesc cerul chinezesc. Gîta ta este nădată de apele marelui Iang Tze-Kiang.”

„Ești mare Nankin. Hoțarele și zidurile tale înfrîng furia valurilor Iang Tze-Kiangului turbat, ale furtunii turbate care de ocazii vrea să te alunge de pe meleagurile lui. Te rezești. Dragostea ta de acest pămînt îți-a înmoldat rădăcini atît de adînci în el, încît toate valurile sălbatice nu te pot smulge și nici desrădăcina.”

O ață imagine, la care revin mereu. Poetul stă pe o terasă a Muntei Singuratic din Hangeu („Răul Chinei”) și privește apele lacului Si Hu. Din perspectiva însăși înălțimii, urechea pare aplicată pe murmurul apelor și fața lui este transfigurată de un fel din acele admirabile și pline de vitalitate surisuri. Prin mîntăia bruscă a timpului, de pe Muntele Singuratic el a trecut în Cîmpia Elizee. Fîntă lui, înălțînd lumina, va întemina la fraternitatea și dragostea de glie, în veșnicul prezent al Eternității.

Ion Vițner

GH. NICOLESCU „La expoziție” (Din Expoziția amatorilor organizată de C.C.S.)

Jurnal de lector

LUCIAN BLAGA:

„Din lirica universală”

După valorosul volum „Poezii libertății”, dăruit cititorilor de Eugen Jelebanu, recentele „tălmăcirii” ale lui Lucian Blaga din lirica universală umplu un gol resimțit vreme îndelungată de cultura noastră. Deși traducătorul contestă cu modestie valoarea antologică a cărții, principiul selectiv fiind exclusiv de subiectivitate și gust, ea rămîne totuși un calidoscop de primă necesitate pentru toți care vor să se adape din unda nescătel și purei Hipocrene.

Pentru o mai mare libertate a expresiei lirice, L. Blaga sacrifică uneori forma originalului, și-o substituie chiar, păstrînd nealterate însă cadențele launtrice ale celor dîmări, puritatea lor melodică. Traducerea lui L. Blaga e rezultatul unui proces de maximă interiorizare lirică.

E un privilegiu să ai adunate între aceleași coperte stihuri din străvechea lirică egipteană, chineză sau din lirica de incantație a primitivilor, alături de balade din Villon, de sonete din Dante, Ronsard, Shakespeare, alături de „Cuvintele orifice” ale lui Goethe, de celebrele ode ale lui Keats, pînă la duioasele cîntece ale lui Emin sau „Cîntecul cavalerului” al lui Federico Garcia Lorca. Intre multe altele rămîn adevărate nestemate de poezie „Cîntecul stelelor” (tribul Algonkin, America de Nord), „Amiaza vieții” de Hölderlin, „Cel doi” de Hugo von Hofmannsthal, „Un copl întreba ce este iarbă” de Whitman, „Vocea lui Dumnezeu” de Stephens etc.

Poate că printr-un efort mai mare de esențializare a substanței lirice, cunoscutele „Loreley” a lui Heine, „Oda la o urnă grecească” a lui Keats sau „Cîntecul cîinelui” de Emin ar fi eligat mai mult din armonia, căldura și simplitatea lor firesc.

Volumul de tălmăcirii din lirica universală constituie o prezență de

prim rang pentru cultura noastră contemporană, far pentru că înșețată de frumos un prilej de rară și adîncă desăvîșire sufletească.

V. Nicolescu

F. BRUNEA-FOX:

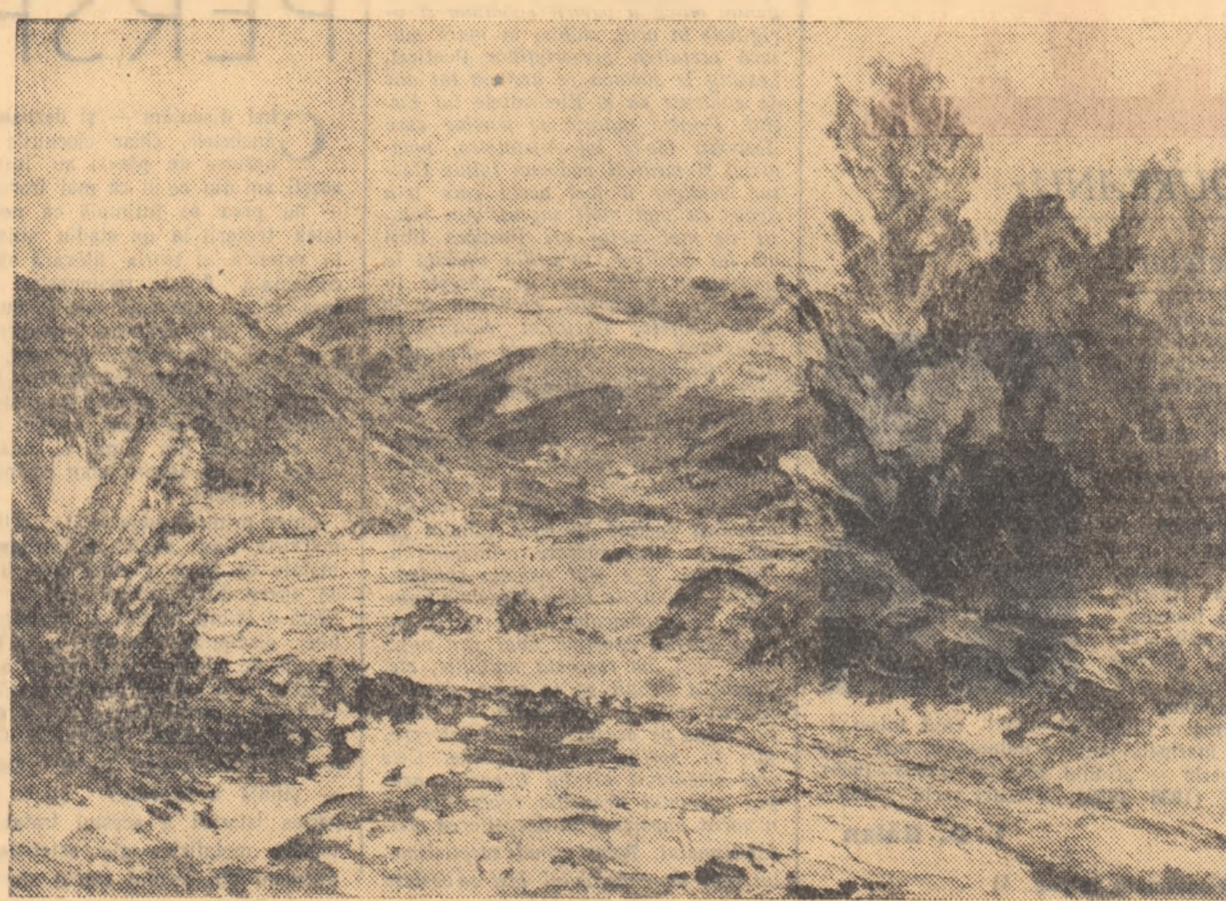
„Hîrca piratului”

Sub titlul unui roman negru, volumul „Hîrca piratului”, apărut în „Editura tineretului”, ascunde în paginile sale o suită de trei reportaje despre realitățile contemporane. Titlul simbolic (deși despre hîrca piratului se vorbește în trecut) vrea să amintească vechile și răposatele năvăliri de la Gurile Dunării: pirateria în sens propriu și figurat. Fără ostentatie — deși spectaculoasă — antiteză dintre „ieri” și „azi” constituie esența reportajelor. „Ieri” a murit în persoana fostului ofiter alb Igor Radomirski von Wessel, se stînge o dată cu răsătul mai rară a vîrjitorilor de albine („Iscova—raul albinelor”), cu neputința tot mai evidentă a fostului primar fărînit, „colecționar” de piese istorice pe care nu le mai poate vinde la prețuri de speulă. („Comoara din Celi”).

„Azi” se afirmă pretutindeni. Chiar atunci cînd autorul — un turist gogașian în peisajul durănean — se oprește asupra unor amănunte, aparent de importanță minimă: intrarea vaporului în Sulina, satele de pescari îngrate pe mal, etc.

Dunărea curge la vale pe alte meleaguri și printr-ai oameni este conștientă reportajelor. Pasunea și onestitatea în muncă au luat locul vechilor imagini dumărene. Lumea interlopa evocată de Jean Bar, lumea patriarhală sau aceea coruptă și rapace nu se mai ogîndesc în apele fluviului. Fără entuziasm de circumstanță și ostentație, Brunea-Fox a relevat lumea Deltei și a Dunării, surprinzînd vibrația difuză a undelor de lumina, nuanțele de culori și de sunete, dar și de sentimente și gînduri noi.

B. Anton

MIRCEA BADEA (Din Expoziția amatorilor organizată de C.C.S.)

CRONICA LITERARA

AUREL MIHALE: „Nopti înfrigurate”

(Nopti înfrigurate). Grișa, ofiter sovietic, păstrează singur cota 405, murînd pe mitralieră. Descrierea episodului e precedată de aceea relativ întinsă a împrejurărilor în care Grișa a devenit prietenul povestitorului, — un ofiter român. Sintem informații de înfîmîrea de la Ploiești, în zilele lui 23 August, și de revenirea de pe Mureș, unde Grișa își salvat aproape viața (Grișa). Mihale menajează chiar și efecte clasice ale genului: suspendarea narativului sau sugerarea stării sufletești generatoare de amintiri. În O incursiune. Vanghelie Vasile se întreprinde cînd vreunul din auditorii părășete cercul și se lasă îndemnat să reia firul. Are deci plăcerea obișnuită povestitorului, de a se juca cu atenția ascultătorilor. Fîntă lui Năstase Drăgan, pandurul care, mobilizînd satul ca să pătrundă cu plugurile pe moșia hoterului, a fost ucis de unul din vătafi, apare în mintea prietenului cea-i istorisesc biografia, pe cînd se pîmboșe cu scriitorul într-o pădure, de sălci pe marginea Dunării (Ceasul amintirilor). Totuși, cele mai multe întîmplări sînt introduse prin antecedente imediate sau înbușăite cu momente paralele lte și de importanță redusă pentru subiectul propriu-zis. Pietrea călătorului lui moș Andrei este precedată de înfășurarea stăruiei în care s-a găsit compania acestuia. În munții Tatra, companiei i s-a tăiat legătura cu restul armatei, tocmai pe o vreme îngrozitoare: iarna, pe vîr. Oamenii ajung la ultimele răji. De foame și frig, caii mor. Trebuie tăiați. Moș Andrei, care a urmat formația de bună voie înfrunță el — cel cîmsecade — dispozițiile comandantului și obține grațierea animalului care va asigura transp-

portul armamentului în condiții isofortavoare, pînă în virful unei stînci de unde se va porni alucul (Moș Andrei). Soarta căpitanului Pandele este un epilog al morții căpitanului Alexe, — eroul principal al Cîntecului. Pandele este și martor dar și actor. În Cehoslovacia, înainte de alungarea nemților dintr-un castel înțîrit, — obiectivul povestirii — grupul lui Ene face cunosțînt cu cîțiva refugiați și trei fete ivite pe neașteptate. Prilej de a zugrăvi teroarea hitleristă, ca și de a destinde încordarea cu pușca cehărilor mucedă (Intr-o zi de primăvară). Un procedeu constant este încadrarea aventurilor în — încluzîndu cu dumanul, în decorul și atmosfera adecvată. Poate numai înfîmîrea și Duree au loc ziua, în toată arșita din august, în preajma și ulterior zilei de 23. Revărsarea în debandată a teutonilor gonjiți de sovietici, calvarul trupelor romine tirite după ei, consumîndu-se în aerul incins, ca un exed în pustie, capătă dimensiunile catastrofei, și ceva de blestem meritat al naturii. Resful povestirilor e învelit în noaptele, în întinericul infernal al bombardamentelor și, în mod obișnuit, într-o liniște vicleană de capcană, propice intensificării elementului de mister, de iminență a primejiei, indispensabil genului și care e alit mai apășător cînd eroul e singur sau numai însoțit, dar care-i valorifică ispravă. Confesiunile, mai exact pseudocofesiunile care constituie „Nopti înfrigurate” includ aproape de regulă, dacă nu două subiecte, două focare dramatice subordonate unul altuia. În

cu cit cel ce-l săvîrșesc sînt „mai jos”. Cum se îndeplinește fapta de armee? În colaborare, în perche. Poate că acesta e modul scriitorului de a replica imaginii obișnuite despre eroism. Prea am crezut mult timp că eroul este individul izolat. Împărțită, fapta de armee nu se rezumă la bravură. Oamenii lui Mihale sînt cea-i frica. Vanghelie nu ar fi dorit să iasă în chip de voluntar și-și dăruie camaradul care l-a propus. Dar actul eroic e și altceva. Gliga sau Mutulică, cum era poreclit (Mutulică) are o misiune excepțională și aplă să-i confere titlul de erou. Trebuie să treacă apa Grobului în bălta gloanțelor ca să transmită ordinul de rezistență pînă la capăt unei companii înaintate. În vederea misiunii sacrifică o parte, pe sine în primul rînd, ofară de camaradul său, pe care, rînit, îl frage printr-o pădure. El ajută să treacă riul, și deși el însuși grav rînit, (va muri) atinge cu el liniile noastre. Ionică, din pustă, scutund în apa semingheată a unui lac, se avîntă cu grenadele asupra unor cazemate, dar după ce făcuse totul ca să nu-l părăsească pe Stănică. Eroismul, străin de ideea de glorie, în ostaiii lui Mihale, implică solidaritate frățescă după cum dezvoltă călătăt ale mîntii, pe care, rînit, îl frage printr-o pădure. El ajută să treacă riul, și deși el însuși grav rînit, (va muri) atinge cu el liniile noastre. Ionică, din pustă, scutund în apa semingheată a unui lac, se avîntă cu grenadele asupra unor cazemate, dar după ce făcuse totul ca să nu-l părăsească pe Stănică. Eroismul, străin de ideea de glorie, în ostaiii lui Mihale, implică solidaritate frățescă după cum dezvoltă călătăt ale mîntii, și se alimnentează în clipele de cîmpănă cu umor (O incursiune, Casa de piatră, Intr-o zi de primăvară). Conceptul elementar, fără probleme e adevărat, fără a fi diferențiat dar și fără teatralism, eroismul e spontan, ca un gest familiar, fărînesc, potrivit ideii tradiționale la noi și în literatura noastră modernă. Important e că personajele, si-luete parecînd lugare ca-n orice povestire, fac corp cu evenimentul trăit,

Mihail Petroveanu

L A N T U

XII

Primăvara lui '45 în-
cepușe prost. Nu
ploua. Oamenii se
uitau la pământ ca
la o fiară. Zăile în-
buștoare ale lui a-
prilie trecuseră. La
începutul lui mai, în Europa se
termină războiul. Se bucurară și cei
sluși și cei zdreniți și s-ar fi bu-
curat și morții dacă ar mai fi pu-
tut. În România erau destui care se
veseleau mai puțin. Lumea dintr-
ei era și șeful de post, domnul Ni-
culea. De la o vreme îl cam în-
cau în autoritate cei de la partid:
alde Furdul, alde Boanca, alde Bu-
sulică. În porneau să facă ba
una, ba alta, n-avea ce le zice, ca
se știa cite avea pe suflet. Când a
izbucit tifosul la Ojogi, s-a trezit
lăut pe sus. Într-o dimineață, plu-
tonierul l-a auzit pe lăcătuș strig-
gând din așa postului:
— Care ești, băi-țo?
— Ieșit afară. Furdul i-a spus în
două cuvinte ce trebuia să vină pînă
în comuna apropiată cu ajutorare.
Și-a pus centlonul, a chemat doi plu-
tonieri și împreună cu Furdul au
trecut înfi pe la moașa comună, pe
la dispensar, la Piatra, au mai
lăut o soră, o felicană de vreo 20
de ani, și au oprit două caruțe care
mergeau spre Brincoveni. Când să se
urce, Niculea l-a văzut pe Zamfir
care tocmai sosea. Lăcătușul i-a fă-
cut loc alături:
— Sosești, tovarășe Zamfir? Ți-a
spus tovarășul Cornel că la Ojogi
a dat tifosul?
— Da.
— „Aha, și așa s-a făcut comunștii”
și-a zis în gînd ajutorul.
Al lui Oaie s-a urcat în căruță,
l-a aruncat un „bun zău” în
Furdul și nu l-a întrebă nimic. El și
cebirii avea de vorbit. Odată s-a
simțit Niculea ca o balig-n ploaie.
Nu mai era de trăit, toți se fuseră
ai dracului, toți dădeau în el, parcă
ar fi trebuit să ispășească păcatele
pămîntului.
— E și tovarășul Boanca acolo,
spunea lăcătușul. Busulică n-a pu-
tut să vină, dar cel mai tîrziu pe la
cinci după masă o să pice și el.
Aven sarcina de la județeană și
mobilizarea pe toți medicii și pe toți
sanitarii și să oprim epidemia, de-
aia l-am chemat și pe șeful de post, să
izoleze comuna și să oprească cir-
culația.
Ajutorul asculta și nu-și credea
urechilor. Vreazăzică așa erau orga-
nizații județeană, curate, curate,
mobilizare... Eie, vorba lui... Pe-
trecuș, puțin, puțin, dar ai dracu-
lui, nu degeaba primiseră ei ordine
să-i supravegheze de departe pe
comuniști, dar să nu-i deranjeze.
Profund că se vorbea de el,
Niculea se amestecă în vorbă:
— Și cîte cazuri sînt, domnule
Furdul?
— Ar fi vrut să-i spună „tovarășe”,
dar cuvîntul nu i se urcă pe buze,
nu-i plăcea.
— Vreo zece pînă acum.
— Nu mai spun.
— Tăcăr un timp toți. Moașa,
o femeie grasă, nădușită toată, lăută
de la treburile ei, mormăia încă:
— Și cu mine ce-o să faceți a-
colo?
— Ești sau nu ești telceriță? O în-
trebă brutal Niculea.
— Sint.
— Păi dacă ești, atunci ce mai în-
trebi? Ce, vrei să-l aduc pe popă la
cazuri de-astea?
— Și-n gînd o dădu dracului, cu
neamul ei cu tot.
— Ceaiată, sora de la dispensar, nu
scosesse un cuvînt. Era o fată năt-
tulă, slabuță, îmbrăcată într-o rochie
subțire albastră, cu flori. Își ținea
genunchii cu minile și se uita pe cîmp.
Deasupra ardea nemilos soarele. Cer-
rul tot, o apă spălăcită. Urca praful
șoselei în el ca un fum. Se chitise
și frunza săcîmului, el e pomul ăsta
de învîțat cu sece.
Într-un ceas ajunseră la Ojogi,
o comună pîrlită, aruncată într-o
vale stearpă. Pe ulițe ardeau locuri
în care erau aruncate trențele celor
bolnavi. La capătul satului se puse-
seră străji și gardianul bătea toba
primăriei pe toate ulițele strigînd în
gura mare ca fiecare să se unghă pe
toți corpurii cu gaz și să facă baie în
fiecare zi, să scoală ploșnițele de
prin pereți și paturi.
Coborîr. În fața primăriei erau a-
gezate cîteva bănci pe care stăteau
mai mulți înși. Într-e ei, doi sanitari
în haine albe, înfocșe. Pe Zamfir îl
cupsinose o lene trisă. Dăcă i-ar
fi turnat cineva plumb în picioare.
Lui Busulică, picat și el cu o sareță
împreună cu Boanca, pe la cinci, îi
era frică să nu se fi îmbolnăvit. Sora
de la dispensar îi luate temperatura
și-i spusese să nu se sperie că e nu-
mai o oboselă. Tîrziu, spre miezul
noptii, cînd se mai răcoare, mîncară
fiecare cite o bucată de pine și cite
o felie de salam, cumpărate de către
Furdul de la circumiă din sat. Nu
aveau chef de nimic. Văzuseră mîncă
acele comune, pierdută departe de
murmure obișnuite, și ar fi vrut să
doarmă. Stăteau în fața școlii, o clă-
dire joasă, acoperită cu șilă, luminată
de lumă. Prin geamurile deschise larg
se auzeau gîztele ovinilor. Sani-
tarii își strîngeau unelele în căușile
de aluminiu. Alina terminaseră lucrul
și ar fi plecat fiecare spre locurile
lor. Furdul nu-i lăsa însă, spunîndu-le

că trebuie să rămînă pînă se va stin-
ge epidemia.
— Unii adormiră acolo, rezemați de spă-
tarele unor scaune tari, alții se întin-
seră pe bănci. Niculea cu plutonie-
rii, mai descurăreți, umplură caruțele
cu care veniseră cu un strat de paie
și-și făcură culcuș. Lîngă un foc ră-
măsesse numai Zamfir, căruia li tre-
cuse lenea, și Boanca. Fumau amîndoi
ascuțind respirația grea a lui Busulică
și horeșăile lui Furdul. În școală, la
lumina unei lămpi chioare, se vedea
pe ziduri umbra neagră a sori de
la dispensar. Coptia aceea n-avea
somm, bolnavii îi cerură toată noaptea
apă de băut și ea nu ațipi pînă a
douta zi.
Boanca vorbise de-ale lui și pe urmă
îl întrebăse:
— Ai auzit?
— Ce s-aud, tovarășe Boanca?
— Colea, aproape, în Dolj...
— Eii?
Ceferistul strivi țigara sub bocanc
și spuse mai mult pentru el:
— Termină noi și cu sărăcia din
țara asta...
— Bine ar fi, dar e greu... Lumea-i
îndărătnică.
Cefalalt se miră.
— Cum adică e îndărătnică?
— Împălmîntă în prostie.
— Și-i povesti cum colindase comuna
întînd într-o mulțime de case. Ce
nu-i văzuseră ochii? Acum, nici Pia-
tra nu era vreo așezare mai de
Doamne-ajută, dar ei nu trăiau cum
trăiau așa, mai rău ca-n Patagonia,
cite șapte într-o odaie în care abia
răsulau. Cum să nu-i mîncească
țifosul și alle alea? De știti fi știa
sărăci pe cei din Ojogi, dar de văzut
nu-i văzuse, deși comuna lor era la
un ceas de mers. Cînd îl întrebăse
pe cite unul și pe cite altul cum izbu-
cise boala, o băbă se apucase să
plîngă și să spună că de vină era
numai „vîntul rău” care bătuase astă
primăvară, prin marie, și spurcose
locurile.
Boanca îl ascultase tăcut și cînd

la foc. Nu-i era somn, ca și celui-
lalt.
— Au început să se miște. Dincolo,
în Dolj, au izgonit pe moșieri...
— Cine?
— Tărâni, cine? La Birca, la Moță-
țel, la Seaca de Pădure, peste toți.
— Și-ai noștri ce-asteptă?
Boanca oftă și-l privi.
— Aici e mai greu. Moșieri puțin,
pămînt prost, pezi noștri îi cunoști,
trăiese mai mult din negot, ce mai
scapă la Piatra, la gară...
— Dar pe domnul Marian l-ai ui-
tat?
Boanca nu-l uitase, dar ăsta avea
o vie și vreo sută de hectare. Cu ce
s-astupi atîtea guri flămînde?
— Și grădinarul? mai întrebăse
Zamfir.
— Eii, grădinarul! Țășta se țin de
treaba lor. Cine s-amestecă? Partidul
nu are treabă decît cu exploataorii...
Băiatul lui Oaie se gîndi puțin
și-și aduse aminte:
— Bine, dar ei n-au folosit mîna
salariată? C-au folosit. Uhe-o, pe-a
mea, pe Oana, n-a muncit vara tre-
cută la ei? C-a muncit!
— Lasă-i pe grădinar, pămînt o să
găsim, că mai sînt locuri, o să le
dăm la toți, numai că la noi a mers
mai slab. Uite, avem guvern B.P.D.,
după cum știi...
— Care vreazăzică de-ai noștri?
— Stai!
— Stai!
— La Piatra nu e totul sfoarș.
Si nu prea știi de ce. Peste tot s-au
făcut comite sătești de acțiune. Ba
mai mult, la 22 martie anul acesta
s-a votat legea Reformei agrare...
Zamfir nu înțelegea.
— Și-atunci cum devine?
— Devine că e ceva putred la mijloc.
Primarul Mitică Trofim se lasă
greu, mi-e frică să nu fie înțele-
și cu țărănișii, să-l fi cumpărat
ăia. Noi, cu Busulică și cu Furdul,
il tot întrebăm: cînd trecem la înfă-
țuirea Reformei? El, că să vezi, că
să prezentăm tabele. Ne-a omorît cu

zit țipătul unui bolnav și-au sărit
bulmăci în sus. Sora de la dispensar
i chema înăuntru. Mai murisă doi,
pe neștute, și sanitarii îi cărau afară
pe niște năsalii, în fața școlii se
aduna lumea pedepsită, vreo sută
sau două de țărani, cu capetele ple-
cate, închinîndu-se de sufletul celor
dusi.
Deasupra ardea lumina unei zile
triste, goale, înbuștoare. Niculea și
cu plutonierii săi, speriați, dispăruseră
pe la zece, după ce băuseră la cir-
cumă cîteva kilograme de țuică. Zam-
fir împreună cu Boanca și cu Furdul
au rămas în Ojogi încă două zile după
ce trimisese vorba prin Busulică la
Piatra că nu puteau să plece, să lase
omenirea pieritoare în spaimele bolii
care mai pusese la pat încă vreo
cincisprezece țărani, ascunși pînă a
cunoști de rude.
XIII
Prin mai, cu chițu cu vai s-a făcut
și la Piatra un comitet de plasă, s-au
adus tabelele la primărie și Zamfir,
cu Boanca, cu Busulică și cu prima-
rul Mitică Trofim au strins oamenii
în șosea să mergă să împartă mo-
șia lui Marian și alte cîteva, mai
încoace de Slatioara.
Lumea, gramada. Nu lipsea tovarășul
Cornel și ajutorul ni
culea. Invățătorul striga în gura
mare că la ei în sat se întîmpla un
„fapt istoric”. Nu-l asculta nimeni.
— Oaie își făcuse timp și, pentru că
avea liber în ziua aceea, o luase a-
gale spre primărie unde se strînseseră
vreo trei sute de oameni. Pe o bancă
subredă luată din clădirea școlii se
urcase un reprezentant al Frontului
Plugarilor, care vorbea cit putea de
tare ca să fie auzit și de cei din
marginie. Era cald, praful, nu bătea nici
vîntul. Cîteva vrăbi zburau în săcî-
mii din jur. Unii se mai uitau în
sus, cu nerăbdare la ele. Niculea se
așezase pe treptele de ciment de la
întare și privea, prostiț, înghesuiala
țărănilor. Nu-l băga nimeni în seamă,
— Potolește-te!
— Să-mi spui dacă-i așa sau nu?
— Așa e, și ce vrei?
Lumea se îmbulzea acum mai în
față. Se ridicaseră și bătrînii de pe
marginie săntului. Omul din sărăci
își făcu loc fără grabă prin spatele
muierilor, trăgînd cu atenție de ha-
murile calului.
Cîngul se întorse către cei din
spatele său:
— Te cunosc, ce crezi că mi-e frică
s-o spun? În fața lui Bzboi.
— Mai îți minte cit mi-ai cerut a-
cum o săptămîna pe un pachet de
Plugar? Ia spune?
— Invalidul odată se înverzi. Busulică
nu-l săbi:
— Ce tot vorbești tu de speculă?
Unora ca tine ar trebui nici să nu
le arătăm țările de impropritate,
dar-mi te să le mai dăm și pămînt!
— Oaie auzise totul. Ajunsesse mai în
față și privea cu mîndrie spre fi-său.
În gîndul lui îi dădea dreptate lui
Busulică: „Așa-i, i-am spus eu lui
Bzboi că mai există o cinste. Și-o
fi lăsat el o mină pe unde și-o fi lă-
sat-o, dar nici să n-o facă pe deștep-
tă că nu-i merge cu ăștia!” Și ceea ce
știa acarul, știa o lume întreagă. La
întorcerea de pe front, înainte de
armistițiu, cîngul, cum îl spuneau de
multă vreme oamenii, n-avea decît o
palmă de loc acoperită vara de o bu-
ruiană numită umbra iepurelui. Pînă
s-a terminat războiul, mai că n-a cer-
șit. Bzboi se uitase ce se uitase în
jurul lui: lumea nepăsătoare, pentru
că, vorba bătrînilor: cine are, doarme
cînt poate, nu ridică nimeni o surcea
peu el, cit era de schilodit. Cine
l-o fi învîțat, nu se știe, se dusese la
Manufactura din Piatra și-și scosesse
autorizația să vîndă tutun. Cum făcea,
cum dregea, nu găsea o țigară la
el. Se spunea că le vinde unui negu-
șor de la Slatina pe un preț mare și
că strînsese într-o jumătate de an bani
să întee satul cu el.
Într-o timp, reprezentantul Frontului
Plugarilor se urcase iar pe banca
subredă și striga mulțimii:
— Acum la treabă, fraților, că nu-i
timp de pierdut!
Comisia de Reformă agrară intră
în primărie și după cîteva minute
Zamfir ieși cu lanțul de măsurat. Vreo
cîțiva îl ajutară, chiudînd. Cei mai
sărăci își făuseră țărășii pentru loturi
de cu dimineața. Era înșoșii de
muierii și copii. Vorbeau tare, se ve-
dea bine că unii și băuseră cite o

lac de apă, abia mai gîflia. În urmă
tropicău jandarmii lui și ajutanții.
— Bună ziua, spusese morocănos
plutonierul. Încotro? Încotro?
— Ceferistul îl privi ca și cînd abia
l-ar fi cunoscut, cam dintr-o parte.
— Uf, mă duc să văd și eu ce
bravură face alde fiu-meu...
— Eii, el cu politica. Ce vrei, azi
se ridică încredul, că-l știu de cînd...
— Tăcu o clipă și se dădu mai aproape.
— Eu tot nu cred că face bine.
E mai bine să nu te bagi.
— Oaie nu-i răspunde. De fapt treaba
asta o credea și el, dar nu vreo să-i
dea dreptate lui Niculea. În cele din
urmă, nemaiputînd răbdă, întrebă cu
mînie:
— Adică de ce să nu se bage? A
tunci cine să se bage?
— Plutonierul mîrlă ceva pentru el, dar
destul de tare ca să fie auzit și de
celălalt:
— Parcă nu știm noi cum e cu po-
litica? Azi ești, mîine nu. Eu ca mi-
litar nu m-amestec. Mie ce-mi porun-
cește, aia face. Vezi, cînd a fost la o
adică, tot la jandarmi au venit și to-
varășii. Fără jandarmi nu se poate...
chiar la Reforma agrară.
Ceferistul nu săi spună că de fapt
nu se uitase nimeni la el, Niculea, și
că reforma se putea foarte bine să fie
făcută și fără jandarmi, dar tăcu, in-
tunecat deodată la chip. Multe nu erau
limpezi în mîinele lui și cînd îl între-
ba pe Zamfir, că-i părea mai luminat,
nici el nu știa ce să-i răspundă. Să-
lăuăm noi pe ajutorul de pîidă, pe o-
mul ăsta de mergea lîngă el, tot în u-
niforma lui, tot cu grade pe umăr.
Cînd s-a răsturnat frontul, numai de-
cînd 23 August, Niculea a stat lugeit
vreo trei luni pe la Garcaal, năibul
știe pe unde. Nu l-a căutat nimeni. A-
cum, moarte de om nu făcuse, dar de
amintit în bătai tot simțise vreo doi
dezerțori. Or pentru asta cine avea
să-l tragă la răspundere? E drept că
se mai spășise, nu se mai răstea la
oameni, dar se nemea că și el are
puterea, pentru că și la o împrejurare
ca asta îl chemau. Or la o împrejurare
ca asta îl chemau și nu-i vedeau bine
pe jandarmi. „Da”, îl spunea Zamfir, „ai
numai răbdare, crezi că o să le fie
bine? Fiecare după cite a făcut, nu
mai că sînt treburi mai la îndemîna de
dua la capăt. Cînd s-o termina cu asta,
o să-l întrebăm pe fiecare ce-a dres și
pe cine-a obidit!” Ușor de zis, numai
că omul uită repede și că fierul se
bate cit e cald!
— Oaie mări pașii. Rămăsesse în urmă
și curiozitatea îl mîna mai departe.
Din fruntea mulțimii se auzea zgom-
otul surd al lanțului de măsurat al
primăriei, țîrlt de Zamfir și de alii
cîțiva prin praful șoselei. Cînd au ie-
șit spre Brincoveni au văzut cu toții
marginea locurilor lui Marian. Pe cîmp
nu era nimeni. Moșia se întindea pînă
departe spre răsărit, bînd în margi-
nea hectarelor minăstrii. Știa că n-o
să-i înlîtime nimeni pentru că mo-
șierul era fugit și se împraștăra în
liniște. Cîteva minute, bătrîni, copii,
muierii, amușiți sub cerul fierbinte, a-
dulmecară pămîntul părăsit, plin de
buruieni. Spre șosea, mai departe,
alergau trei cai speriați de joarda u-
nui copil. Către Oșica Mare, cerul
prinsese un tiv cenușiu. Venea ploaie.
Se adunară apoi în jurul comisiiei,
înghesuindu-se unul în spatele celuilalt.
Delegatul Frontului Plugarilor ceru
tabellele impropritate și citi după
aceea numele celor care căpătaseră păm-
înt.
— Oaie nu fu strigat, ca și alții de
altfel. Nu spusese nimic. Stătu multă
vreme pe marginea unui șanț și fumă
cîteva țigări făcute cu mîna lui, una
după alta. Niculea, plitșit, trase un
pui de somn și nu se trezi decît spre
seară cînd încă împărțirea moșiei nu
ajunsesse nici la jumătate.
În ale locuri din România, această
operație se făcuse în cîtelece lăuturi.
Lor. La Piatra, lăutarii nu cîntau decît
de Paști și de Crăciun și numai celor
care aveau bani mai mulți. Două zile
și jumătate, țărănișii au stăut cu toții
așteptînd. Împreună cu nevestele
și cu copiii. N-a prea fost timp de
dormit, n-au lipsit certurile, dar totul
s-a terminat în liniște.
Încă din prima seară, Oaie se în-
torseese acasă. Nu era nici supărat, nici
vesel, ca omul care zice: „Dă mi
Doamne ce n-am avut, dar dacă nu-mi
dai, nu-i nimic, că tot gă esc eu...”
A treia zi s-a întors și Zamfir. Avea
o barbă de dascăl, deasă ca peria. Era
murdar și ostent. Abia își mai ținea
ochii în gene. Tira după el, împreună
cu Niculea Bzboi, lanțul primăriei,
uitat de către oameni pe cîmp. A-
carul ar fi vrut s-o facă pe supăra-
tă, dar nu mai putu să rabde:
— Ce-i, mă, șaptelești? El luară păm-
întul, și tu povata...
Băiatul nu-i răspunde. Nădușise
și-și strîngea gura ca o menhinie.
— Mie de ce nu-mi dădăruți un po-
gon? glumi ceferistul.
Lui Zamfir nu-i ardea de ris așa că
spuse supărat:
— Lasă-ți data vîitoare o să-ți dăm
și dumitale o moșie.
— Da-cu lanțul ăsta ce faci? mai
întrebă Oaie.
— O să-l pun în magazie, să nu-l
plouă, să ruginească. E un lanț isto-
ric, vorba învîțătorului.
— Oaie, vreau să învîțăm:
— Și tu, cîngule? Am auzit că
te-ai picosit din țigări...
— M-am picosit, pe dracu! M-a
prins poliția cu marfa alaltăieri și m-a
lăsat lefter. Abia am scăpat cu fuza.
Am pierdut tot capitalul!
— Și-acum, ce-o să faci?
— Plug am, pămînt mi-au dat. O să
mă liniștesc.
Acarul îl privi pe Zamfir care se
cătăna să tragă lanțul sub șopron. Se
fînțorase spre Niculea Bzboi și-i spu-
se mulțumit:
— Dacă nu era fiu-miu nu mai că-
pătai tu pămînt nici la Sfîntu! Aș-
teaptă!
— Nu mai spune! se miră celălalt.
— Oaie adăugă după o scurtă tăcere,
convins:
— Pai cine crezi tu că-a pus umărul
de-ai a urnit pe morții ăștia? El, mă,
cîngule! Eii!

Ilustrație de BENEDICT CIULESCU

terminase își aprinsese o țigară. Se
auzeau cocșii prin curți și luna tot
mai bătea stăruitor în zidul școlii.
— Vezi, Zamfire, tu ești încă tînar,
ăsta-i norocul tău. Eu te cunosc de
mult, și pe tine și pe alde Oaie, ta-
tă-tău. Cu el nu știu cite grâune o
să mai schimb, dar cu tine am multe
de vorbit. El a rămas undeva tot ță-
ran. Munceste la calea ferată numai
pentru că aici e prea mare sărăcia,
dar în mîineea sat, tot dorința asta
stăruie, să capete cîteva pogoane de
pămînt.
— Așa-i, m-am certat și eu cu el de
cîteva ori.
— Știi, se uită la pămînt ca la un
sălpîn. Voi, ăștia mai tineri, n-o să
mai fiți așa. De aceea vouă vi se
adresează partidul...
Tăcu puțin, ascultînd sforățiile lui
Furdul. Busulică se întorcea în somn
și mormăia ceva neînțelese.
— Țara asta a noastră a fost în-
nută în înțmărie. Cine și cul i păsă
pe lume există o comună pîrlită
ca Ojogi, unde oamenii mor de tifos
ca niște dîni. Dar nu mai merge așa,
uite că vine o schimbare și unii n-o
simt, sau dacă o simt, se fac că
n-o bagă de seamă, nu le place...
— Nu le place, tovarășe Boanca.
— Cum o să le placă? Au furat,
au jefuit, au trăit pe spinărea altora,
acum le a-venit ceasul. Eu sînt bătrîn
și ochii mei au văzut multe. Ehe,
uită-te la pîrlă ăsta...
Lăcătușul își scoase șapca înnegrită
de funinginea trenului. Părul lui tuns
securt avea un spic alb-cenușiu în care
lucea stîns lumina lunii.
— Așa nu se mai poate.
Pe urmă își aduse aminte:
— Dar tu nu intri mîine în tură?
— Abia seara.
— Și cînd mai dormi?
— O dormi eu...
— Ai nevastă, și încă tînară...
— M-asteaptă ea...
Boanca își perpel: puțin picioarele

tabelele. În Dolj, cum își spusese, nici
nu se topise zăpada pe cîmp și să-
racii și-au luat pămînturile în primire
și noi, aici, facem tabele.
— Ce tabele? întrebă z. alif.
— Păi ce inventarul agricol al
fiecărei moșii, să nu plece careva cu
sculele, să le înstrăineze, să le vin-
dă, să le îngroape...
— Asta-i foarte bine.
Boanca înjură surd.
— Sigur că-i bine, cine zice că nu-i
bine, dar pînă una-alta uite că mo-
șierii de dincolo de Olt au lăsat a-
mînt trecut recolta pe cîmp și țara
piere de foame. Trebuia să punem
mîna pe pămînturi înfi și pe urmă
vedeam noi ce-i cu inventarul și cu
Reforma. Că eu unul m-am tot să-
turat să-i fac lui Mitică Trofim ta-
bele: cîți țărani săraci avem, cîți mij-
locași, cîți drați, cîți laci, că așeară
i-am spus și tovarășului Cornel: — Fra-
te, aici la noi toți sînt la un fel, ce
ne mai încurcăm, hai să punem mîna,
să trecem la fapte, să-l expropriem
pe Marian, că la București s-a votat
și legea și lui nu-i pasă... pe unde-o
fi...
— Și ce ții-a răspuns?
— Nu, că trebuie să lucrăm orga-
nizat. Halal organizare.
— Și-atunci?
— Atunci înseamnă că trebuie să
trecem peste capul său și să întrebăm
mai sus. Uite, a trecut Paștele, oam-
enii nici n-au ieșit la cîmp, e și
seceata asta, o s-o dăm dracului, aia e!
Nu s-au făcut însăsimțări, să vedem
ce-o să cullegem?
— Și de ce stai oamenii cu mîna
în simț?
— Pentru că i-a speriat unul și
altul cu gogorite; nu, că dacă ieși
pămîntul cu jăpa, tot așa-i dai înpai,
că legea asta e numai a noastră, a
comuniștilor.
— Mult timp nu mai spusese nimeni
nimic. În zori, cînd s-amestese și noap-
tea de frumusețea ei, ațipări. I-a tre-

ca și cînd n-ar fi fost acolo. Cuvî-
tele necunoscutului erau ascultate nu-
mai de cei așezati mai în față.
— Blocul Partidului Democrat. În
frunte cu partidul comunist, spunea a-
cela, a holărit la 22 martie înfăptui-
rea Reformei agrare. Din păcate, la
dumneavoastră, aplicarea acestei legi
a început tîrziu. Trebuie să știți că
vor căpata mai înfi pămînt cei care
au luptat pe front împotriva nemil-
lor, invalizii, văduvele, orfanii și
cei lipsiți de pămînt...
Oaie își făcu loc prin mulțime și-l
văzu pe Zamfir așezat la o masă în-
tre primar și Furdul. Nu lipsea nici
Busulică, nici Boanca. Cîteau amîn-
dii tabelele aflate în fața lor. Pînă
la urechile ceferistului răzbeau din
cînd în cînd vorbele celui trimis de
Frontul Plugarilor:
... pămîntul să fie al celor ce-l mun-
cesc, acesta este programul nostru.
Trebuie să trecem cit mai repede la
fapte, să nu mai stăm cu minile în
sîn pentru că timpul nu ne așteaptă...
Cîteva femei de lîngă el își luară
mîinile de la gură și se uitară una
la alta. Erau și cîteva văduve de ple
să-
dăilor căzută pe front care se înghesu-
său spre primele tînduri. Aveau o-
chii plîngși și nu spuneau nimic. Ge-
mai bătrîni își găsiseră loc între timp
pe marginea șanțului și își scoseseră
țigările. Fumau în tăcere, cei care nu
auzeau prea bine își făcuseră palmele
la ureche. Pe șosea se oprise o
șarela cu un cal. Nimeni nu se grăbi
să-i facă loc necunoscutului care aș-
teptă liniștit pe capră.
Mai la urmă vorbi și primarul Mitică
Trofim, bîlmăjind cuvîntele, listuînd
de țărani mai îndrăgiți din țată care-i
ceruau școala pentru înfrizare. După
el, lui cuvîntul împerturcînt jude-
țenei de partid. Cînd termina și a-
cesta, invalidul Niculea Bzboi se
fînțorase spre trimisul Frontului Plu-
garilor și-l întrebă în gura mare:
— Dar pămînturile grădinarilor nu
ni le daiți?

— Auziți, măi oameni buni, că așa
este. Atunci de ce nu-i scoateți din
sălas, că le-ajunge! Ei n-au fost pe
front, nu i-au mîncat pădăchii, și-acum
se găsesc cine, tocmai comuniștii
să-i lase mai departe să trîndească,
să trăiască din sudoarea altora...
Busulică se ridică de la locul lui.
Avea o față asudată, nici n-apucase să
se bărbierise încă în dimineața aceea.
Zamfir îi făcu loc.
— Ce faci tu, mă, agitație aici? Îi
întrebă scurt pe invalid. Mai cunosti
pe mine?
— Te cunosc, răspunde mai moale
cîngul. Lucrezi la gară, la Piatra.
— Și eu te cunosc pe tine...
— Oaie se apropie mai mult, curios să
vadă ce-o să se întîmple. Busulică își
șterse cu o cîrpă gura uscată și Bzboi
așeză rize repede pîrlindul pe Bzboi
drept în lumina ochilor:
— Ce tot vrei tu? Vrei pămînt? O
să-ți dăm. Cu grădinarul ce ai tu, mă,
ce ții-a făcut?
— Să ne dea nouă pămîntul, că-i
mai bun, nu se trimețteți la mama
dracului, la Slatioara...
— De, că nu-i așa departe, se ames-
tecă o femeie. Pămînt să fie.
Primarul Mitică Trofim îl apucă
pe invalid de mîna și-i spusese apă-
sat:
— Trebuie să aplicăm legile țării.
Reforma asta nu s-a făcut așa, alan-
dă, înlețig! S-a chibzuit, s-a vă-
zut cum să-i ficeare, ce crezi tu?
— Cîngul nu se liniștise:
— Dacă au folosit mîna salariată
sînt sau nu exploataorii?
Busulică iar se aprinsese:
— Lasă tu vorbele! Asta mari.
Dacă-i așa, o s-o vedem noi, ce te tot
bagi tu unde nu ești chemat?
— Mă bag că sînt niște speculanți.
Grădinarul vînd zarzavaturile cu preț
îndoit...
— Tu vorbești! Îl ropezi ceferistul.
Tu vorbești? Ziceai adineori că mă
cunoști, nu?

— Te cunosc, ce crezi că mi-e frică
s-o spun? În fața lui Bzboi.
— Mai îți minte cit mi-ai cerut a-
cum o săptămîna pe un pachet de
Plugar? Ia spune?
— Invalidul odată se înverzi. Busulică
nu-l săbi:
— Ce tot vorbești tu de speculă?
Unora ca tine ar trebui nici să nu
le arătăm țările de impropritate,
dar-mi te să le mai dăm și pămînt!
— Oaie auzise totul. Ajunsesse mai în
față și privea cu mîndrie spre fi-său.
În gîndul lui îi dădea dreptate lui
Busulică: „Așa-i, i-am spus eu lui
Bzboi că mai există o cinste. Și-o
fi lăsat el o mină pe unde și-o fi lă-
sat-o, dar nici să n-o facă pe deștep-
tă că nu-i merge cu ăștia!” Și ceea ce
știa acarul, știa o lume întreagă. La
întorcerea de pe front, înainte de
armistițiu, cîngul, cum îl spuneau de
multă vreme oamenii, n-avea decît o
palmă de loc acoperită vara de o bu-
ruiană numită umbra iepurelui. Pînă
s-a terminat războiul, mai că n-a cer-
șit. Bzboi se uitase ce se uitase în
jurul lui: lumea nepăsătoare, pentru
că, vorba bătrînilor: cine are, doarme
cînt poate, nu ridică nimeni o surcea
peu el, cit era de schilodit. Cine
l-o fi învîțat, nu se știe, se dusese la
Manufactura din Piatra și-și scosesse
autorizația să vîndă tutun. Cum făcea,
cum dregea, nu găsea o țigară la
el. Se spunea că le vinde unui negu-
șor de la Slatina pe un preț mare și
că strînsese într-o jumătate de an bani
să întee satul cu el.
Într-o timp, reprezentantul Frontului
Plugarilor se urcase iar pe banca
subredă și striga mulțimii:
— Acum la treabă, fraților, că nu-i
timp de pierdut!
Comisia de Reformă agrară intră
în primărie și după cîteva minute
Zamfir ieși cu lanțul de măsurat. Vreo
cîțiva îl ajutară, chiudînd. Cei mai
sărăci își făuseră țărășii pentru loturi
de cu dimineața. Era înșoșii de
muierii și copii. Vorbeau tare, se ve-
dea bine că unii și băuseră cite o

lac de apă, abia mai gîflia. În urmă
tropicău jandarmii lui și ajutanții.
— Bună ziua, spusese morocănos
plutonierul. Încotro? Încotro?
— Ceferistul îl privi ca și cînd abia
l-ar fi cunoscut, cam dintr-o parte.
— Uf, mă duc să văd și eu ce
bravură face alde fiu-meu...
— Eii, el cu politica. Ce vrei, azi
se ridică încredul, că-l știu de cînd...
— Tăcu o clipă și se dădu mai aproape.
— Eu tot nu cred că face bine.
E mai bine să nu te bagi.
— Oaie nu-i răspunde. De fapt treaba
asta o credea și el, dar nu vreo să-i
dea dreptate lui Niculea. În cele din
urmă, nemaiputînd răbdă, întrebă cu
mînie:
— Adică de ce să nu se bage? A
tunci cine să se bage?
— Plutonierul mîrlă ceva pentru el, dar
destul de tare ca să fie auzit și de
celălalt:
— Parcă nu știm noi cum e cu po-
litica? Azi ești, mîine nu. Eu ca mi-
litar nu m-amestec. Mie ce-mi porun-
cește, aia face. Vezi, cînd a fost la o
adică, tot la jandarmi au venit și to-
varășii. Fără jandarmi nu se poate...
chiar la Reforma agrară.
Ceferistul nu săi spună că de fapt
nu se uitase nimeni la el, Niculea, și
că reforma se putea foarte bine să fie
făcută și fără jandarmi,

Republicii Populare Române

Cu munți bolțiți în vreme, republică a noastră
și năpâ slava oameni și ciocârlii și cintezi.
Mi-s dragi zorile tale și noaptea ta abstrăși
și-ogorele tivite cu riuri veșnic limpezi.

Ești mândră asemeni unei fecioare-n largul luncii
când inima de visuri îi bate înghioacă
și luminoasă cîntă în ritmul grav al muncii
înfruptura zilei de-atît amar visată.

Țînește în soare roșii, din fabricile tale
ce-și altoiesc în lespezi zgrunțosele granituri
furnalele solemne, învolburînd metale
în jurul meu ca niște tîni descinși din mituri.

Ogoarele egașe tîind cîmpia blîndă
își dăruie belșugul și își sporesc viu partea

și fiecare roadă și fiecă izbîndă
cîntemură de moarte dușmanii ce-i vor moarte.
Și-n tot întinsul țării e-o viață nouă, alta

și brațe-ncoardate-i clădesc în soare murii
cu bucuria muncii, solemnă și înaltă...
...priviri neputincioase rostogolesc chiaburii.

Pe calea începută de împliniri mărețe
în liniștea de cetini, de la Bicaz întregă
lumina toarsă-n fire în bec și-o da bineșe
uzinele prin cablu, s-or adăpa cu vlagă.

Pășești înainte țară și veacul să îți suie
izbînda-nconunată în purpuri și sineală,
să ne-nălțezi cu trupul de meri și de gutuie
atît de scumpă nouă, republică natală.

Lazăr Ilieci
(poet sîrb din R.P.R.)

In rominește de Dragoslav Ageanin și Nichita Stănescu

Intr-un raion colectivizat

Cînd trec hai-hui prin lanurile coapte
Sînt, spicete de mine se lipesc
De pară-ntr-o noapte dintr-o noapte
Le-am dat-o eu dintr-un izvor ceresc.

Din pusta calmă-n care și-au arat
Toți bunii mei cu plug aprins povestea,
Sub cerul aspru încă n-au urcat,
Holde prietenoase ca acestea.

Trandafir, pe cer

La geam mă cheamă-o stea seară de seară,
O stea cu risul limpede-auriu,
Și-știe vrea să cred că-i steaua noastră, țară.

Și steaua-aceasta nu e căzuătoare,
Căci nici un timp nu poate să mi-o sfarme
Sau de pe drumul ei să mi-o întoarnă.

De-aceia cînd din umbră îmi răsare
Eu sînt că-mi dau aripe la căleii

Al. Jbeleanu

D. DIMITRIU—NICOLAIDE

„Peisaj din Clujputung”

Traduceri de azi, de ieri și de alaltăieri

Puține trebuie să fie, în acești ani din urmă, săptămîni care să nu fi adus în vîntura librărilor măcar o traducere din literatură universală. O bibliografie a tîlmăcirilor în rominește din veacul de aur al latinității și prozopodicele burghize, confruntată cu bibliografia respectivă a decenului puterii populare, ar fi, în privința asta, convingătoare. Bineînțeles că o asemenea statistică n-ar arăta cu elocința rece a cifrelor decît măsura efortului făcut, fără să încalce domeniul rezervat cercetării critice privind calitatea acestor eforturi. Pînă la cazul unei astfel de dezbatere, de felul celeia angajate — și cu fecunde rezultate! — la ultimul Congres al scriitorilor sovietici, oricui îi stau la îndemîna mijloacele unui studiu comparativ, tîlmăcirile în rominește a căror traducere aparțin în condițiile editurii mercantile, și confruntînd-o cu versiunea ei cea nouă, ca să-și dea seama cîi a cîștigat în conștiința artistică și în respect față de textul original. Cîrui dintre noi nu i-au rămas întipărite în memorie, a căduri de foarte puține excepții, altele pagini de proză ilustrată multitate de ureni traducători improvizați, altele strofe delicate turtite sub laba oricui neîndemnat și, mai cu seamă, altele piese de teatru care nici nu pot fi socotite traduceri, ci adevărate adevărate la bunul gust? Cel care se însărcina să strămute capodopera din limba ei în graiul nostru, de cele mai multe ori o pierdea pe parcurs la frontiera dintre cele două idiomuri și cîntorul nu nădăna sub ambașajul glorios decît un leș desfigurat.

Traducătorul „bun la toate” a fost o creație a editorului — uneori el însuși improvizat dintr-un comerciant esuat în alte întreprinderi — și din colaborarea lor nici nu era de așteptat să iasă altceva. Dosloveski se lua din nemțește, șuașeșeare din francezește și nu-i de ni-

dire cu autorul. S-a spus, cu drept cuvînt, că traducerea și editarea clasicilor reprezintă mai înainte de toate un act cultural, înscriindu-se în sirul neîntrerupt, desigur, dar pe care îl planuri, al realizărilor puse la îndemîna celor mulți. În privința asta, ESPLA nu-și poate recușina precursorii printre angreștii de literatură care vedeau în carte doar o marfă, ci printre tîlmăcitorii de la începutul celui-alt veac și chiar de mai înainte. De bună seamă că act cultural era încredințat că faptușele Constantin Stănescu, prin 1770, punînd într-o rominească stînga „Întîlmăcirile lui Telemah, fiul lui Ulișe” — și ce alt preț decît al unui act cultural atribuia Alexandru Beldiman traducerii sale după „Oreste” de Voltaire? O spune el însuși: „Tragedia lui Oreste de prea învîțată lui cu învîțată dragoste spre brîpșirea neamului rominește, marele postelnic Alexandru Beldiman acum înți tîlmăcitor din limba francezească în cea rominească. La Buda în cartea Tipograful a Universității Ungare, 1820”. Același glînd de a slui cultura poporului său e mărturisit pe coperta altor tîlmăciri. E vorba de „Numa Pompilius” de Florian — „Istoria lui Numa Pompilius al doilea, crai al Romii, tîlmăcitor din limba francezească de Dumnealui Postelnic Alexandru Beldiman și dată la tipărire cu a Dumisale cheltuiă, spre podobaș Limbii Rominești și Îndeleștîntre Paștritorii”. (Peseme și Beldiman își lua în serios îndoița sarcină de traducător și editor, căci Academia R.P.R. păstrează în colecția ei de manuscrise și „Istoria Cavalerului de Grie și a iubitei sale Manon Lesca”, care tîlmăcindu-și de pe limba francezească în limba moldovenească prin osteneala și ostrdia banului Aleco Beldiman s-au presoris acum de mine, în anul 1815. Săpt. 23 Căstăchi Bors”.

Predecesor, printre alții, al celor care își dau astăzi osteneala să facă din colecția de clasici ai literaturii universale o fațetă de cultură, trebuie privit și Eliade Rădulescu, traducător al tragediei „Mahomet sau Fanatismul” de Voltaire căreia i-am dat și eu o suită douăzeci și cinci de ani mai tîrziu, o versiune, sau Costache Stamati tîlmăcitorul nostru tîlmăcitor al lui Racine. Traducerea lui s-a pierdut și dacă n-ar fi fost cercetările întreprinse de E. Dvoicenco nici n-am fi bănuit că naivul poet moldovean era un admirator al marelui poet francez. În „Memoriile” lui G. Liprandi priitoare la Pușkin (Moscou 1936) ni se relatează că la Chișinău, prin 1816, și anume în casa generalului Bogoloușchi, poetul nostru a citit din „Fedra”, tradusă de dînsul, de față fiind și Pușkin. Stamati a început să citească un fragment din actul V, indicat de Pușkin, și lectura lui a stîrnit un incident care ne face să credem că marele liric rus se descurca bineșor în rominește. Cînd Stamati a ajuns la dialogul dintre Tesu și Thérâmen („Que fait mon fils? — Hippolite n'est plus...”) făcînd să se audă „Ce face Hippolite? — Sărăcul a murit!” — pe Pușkin La puțin risul „Întrebarea și răspunsul, a explicat el traducătorului, nu redau armonia versurilor franceze”. Despre această traducere a „Fedrei”, pomenește și ofițerul rus Gorciacof în ale sale „Fragmente dintr-un jurnal intim” (Moscou 1830) după cum ne asigură E. Dvoicenco.

S-ar putea ca în unele traduceri de azi să se afle pe ici-pe colo, pașaje care să îndreptățesc observații de felul celeia adresate de Pușkin „Fedrei” lui Stamati. Nu toți traducătorii însă pot avea norocul să le audă din gura unui Pușkin.

Sergiu Dan

ROMEO VOINESCU

„Praga veche”

Inlăturarea unei erori

Paternitatea cronicilor dramatice apărute în ziarul „Timpul” între anii 1877—1883 (cînd Eminescu îndeplinea funcția de redactor al celui-ziar), a fost — și continuă încă să fie — obiect de controversă pentru istoriografia teatrului romineșc. În ceea ce privește cronica asupra dramei „Despot vodă” de V. Alecsandri, apărută în „Timpul” din 2 noiembrie 1879, am socotit că paternitatea eminesciană nu mai e discutabilă, după nota redacției revistei „Convorbiri literare” din septembrie 1930, care reproduce amintita cronică din vechiul ziar. În articolul „Al. Odobescu — cel dintîi director al Teatrului Național” (apărut în revista „Studii și cercetări” nr. 1—2 din 1955) de Ștefan Frola, la pag. 360 se spune: „Din cercetările și documentele rămase, se vede că se făcea apel la Odobescu ori de cîte ori era vorba de o reconstituire istorică. Astfel, Ion Slavici, într-o cronică dramatică din „Timpul”, vorbind despre premiera piesei „Despot vodă” de Alecsandri, încheie... costumele erau splendide...” iar în nota (3) din josul acestei pagini, același autor susține: „Deși cronică aceasta nu e semnată și unii o atribuie lui Eminescu, stilul ei însă ne îndreptățeste să credem că aparține lui Slavici”. Din păcate însă, „cronică” lui S. Frola se întemeiază pe o eroare care se repetă și în broșura „Odobescu și teatrul” (ESPLA—1957; vezi pag. 52 și nota 1 din josul paginii în op. cit.). Iată și argumentele noastre pentru susținerea faptului că Eminescu este autorul susamintitei cronici:

— Felul cum se indică în cronica dramatică numirea volevozilor (de ex. Ștefan VII), se amintește de alte scrieri ale poetului, în care el procedează la fel. (Vezi „Influența austriacă în Principate”). În cuprinsul cronicii găsim câteva fraze în stilul poetului din articolele închinată lui Grigore Ghica vodă (Vezi „C. d. I.” („Curierul de Iași”) nr. 106 din 30 sept. 1876 și nr. 108 din 1 oct. 1876); de asemenea în articolele publicate în „C.d.I.” nr. 90 din 17 aug. 1876 „Descrescerea populației” și în nr. 59 din 5 iunie 1877 al aceluiași ziar, articolul „Probleme pedagogice”. În articolele citate, Eminescu — aproape cu aceleași cuvinte ca și în cronica în discuție — își exprimă scepticismul față de generația pe care o vedea etalîndu-și cu neruș-

nare „Infumarea”. Cine altul putea să facă o evocare mai caldă a „pămîntului sînt al străvechii Suceve”, decît numai poetul nostru? Și cine altul decît Eminescu era acela care săgeta cu ironia sa neorîtoare pe adepții „liberalismului modern” și pe renumitul Offenheim, atît de cunoscut prin lipsa de onestitate a manipulațiilor sale financiare? Același mod de caracterizare a stărilor de lucruri și a persoanelor de atunci se poate recunoaște în articolele sale politice scrise în aceeași vreme la „Timpul”. De ex. articolul „Trecutul partidelor noastre”, unde la pag. 76 (ed. Minerva 1910), citim următorul pasaj: „Nu vom aduce aminte că sub ministerele radicale, s-au grăbit imediat asupra țării toate sarcinile și toate angajările. În trecut vom aduce aminte concesionarea Strussberg și Offenheim...”

— În cronica la drama „Despot vodă”, regăsim idei și preocupări căroră poetul le-a dat curs și în alte cronici. Așa, de ex., atenția față de limbă („farmecul neînvinș și puritatea învingător al limbii lui Alecsandri”); sublinierea celor mai bune trăsături (caractere) primite de autorul dramei; grija sa față de „întregul artistice” — o expresie pe care poetul a împrumutat-o de la Rotschar, autorul cărții „Kunst der dramatischen Darstellung” („Arta prezentării dramatice”), pe care el o tradusese pentru uzul actorilor din trupa lui Pascaly. Interesul criticului nostru pentru costumul reușit și pentru decorurile spectacolului; observarea „mijloacelor fizice” pe care le întrebunțau actorii; expresii deprecative, ca de ex.: „nu putem vorbi decît cu LAUDA (vezi cronică la comedia „Caterina II”); „Jocul INGRJIT al actorilor” (vezi cronică la drama „Moartea lui Const. Belcoveanu); „figuri dramatice... genul DESEMNAIE” (vezi cronică la drama „Moartea lui Petru cel Mare”) și altele.

— Articolul „Elenismul”, apărut în „C.d.I.” nr. 112 din 10 oct. 1876, cu inițialele poetului, se ocupă între altele și de Despot vodă, pe care-l caracterizează aproape cu aceleași cuvinte ca și cronica în discuție.

— În fine, preocuparea față de arhitectura bizantină la monumentele religioase din țara noastră, precum și vazele sale cunoscute în această materie, arată ca autor al cronicii în discuție numai pe Eminescu și nicidecum pe Ion Slavici.

Dr. Ion V. Boeriu

Veronica Porumbacu

GH. RADULESCU

„Ilustrație la Colas Breugnot”

(Din Expoziția interregională de artă plastică)

La Casa Scriitorilor

În cadrul plenarei scriitorilor, de vineri 17 Ianuarie, ora 18, organizată de secția Traducătorilor, vorbește prof. univ. TUDOR VIANU despre „Problema metaforei în arta traducătorilor”.

Sărbătorirea lui Liviu Rebreanu în satul Maieru

Satul mîscăden Maieru, unde Liviu Rebreanu și-a trăit o parte din copilărie, a sărbătorit împlinirea a 72 de ani de la nașterea romanului. În acest săt, scriitorii revin în anul 1927 pentru o sărbătoare pe care o vor să o sărbătorească în satul Maieru. Cu prilejul acestei sărbători, s-a organizat o expoziție memorială, cu caracter permanent, care cuprinde o seamă de documente privind activitatea scriitorului și ale familiei sale cu viața satului Maieru și a oamenilor săi.

Sv. Ursea

O prea stranie Minervă

În excelenta monografie Benvenuto Cellini, semnată de muzicologul Viorica Vasilescu, iconograful operației lui Cellini are o mare însemnătate. Grupul Persu, capodopera artistului, aflată la Florența în Loggia dei Lanzi, se bucură de drept cuvînt de cîntăre a șase reproduceri în plină pagină. Peșteră astfel admirabilă pe cîntă, pe după, pe Mercur, pe Danae și — în figura 15 — pe Minervă. Ochiul se oprește o clipă asupra figurii lui Ios: o vedem într-o atitudine nostalgică, melancolică, pe cap cu tradiționalul coif de aur pe care însă au crescut niște aripuri care se ceapă — lucru cunoscut și în sandalele ei (după pesemne cu împrumut de la sora Minerva). Minervă ține în mînă capul retezat al unei persoane, în timp ce în fața ei se remarcă că apare un atribut masculin cu totul ciudat, și presupunem înădăvăr, care vine să răstoarne cunoștințele noastre fizice și mitologice despre zeita înțelepciunii.

Privind mai departe și în imagini și în sculptură la figura ce poartă numărul 31, mirarea noastră este mai mult sporită cînd descoperim un Persu de o dezamănită feminitate. Inversarea și involuarea în vedere a celor două personalități mitologice este surprinsă de cășca de materie care, în lista reproducătorilor, confirmă alt pe Minervă cît și pe Persu în patul său. Într-unul din demitizările respective cu circumstanțe agravate pentru Persu, recit în categoria operelor atribuite lui Benvenuto Cellini (pag. 62) — ceea ce nu a fost nicidecum în intenția serioasă și competenței autoare.

În realitate, Minerva este înfrîntă de zeita zece, care, în 1583 era atribuită lui Cellini, spre deosebire de plinul de nuri „Persu” care este de fapt o autentică Minervă semnată de Benvenuto Cellini.

B. Br.

Judecăți și prejudecăți

Orbicul aparent inofensiv, strict informativ, cum este Vitrina de la Casa Scriitorilor, s-a transformat în concursul etno-prejudecății întru-un motiv de cultură și confuzie prin mijlocirea sablonului și a surzorilor sale bune: prețiozitatea, improvizata, afectarea, înșelăciunea și deosebit de lectură, de la care nu se așteaptă decît să semnalizeze cele mai recente apariții literare și să evidențieze unele judecăți critice riguroase și definitive. Critica de specialitate aici nu apucă bine să mediteze asupra unei cărți, să-i dedice o analiză competentă. În schimb în vitrina cu cărți din „Kazazin” se pot înfrîntă: „O carte originală, de construcție și factură modernă... un roman sobru, inteligent, cu un etiol bine caracterizat”. În două prozopodice s-a spus totul, dacă ar fi astfel am avea de-a face cu o temerară realizare. Rămîne să se demonstreze. Nu s-a spus nimic din ceea ce, fiindcă observăm îndată cum aceleși consideratii se aplică aproape identic și unor lucrări de factură evident diferită. Ce timp pierdem în cazul altor romane? La unul „epica logică și judicioasă”, la altul „atmopletă epică impresionantă”. Formule gata confecționate se mută dintr-o notă în alta, indiferent dacă este vorba de o valoare reală sau numai de o promisiune, sau poate nici altul, cu înțeles vana că astfel se constituie o apreciere critică. În consecință, se depun eforturi suplimentare care fac și mai evidentă eroarea: se atribuie stilul literar, maltratîndu-se cuvintele (de la obuz se ajunge la obuzon) sau improvizîndu-se înșelări de cea mai plată natură („...simbriele generoz și tulburătoare ale lui...”). La ce bun toate acestea? N-o să ne abținem doar în a-lăuda „Kazazin” pentru a cunoaște puțin literatura actuală; în consecință, ar fi poate mai indicat și mai conștient cu profilul acestei publicații. În locul unor asemenea noște, ar face să apară mai multe în terestru cu scriitorii, cu editorii, impresarii ale cititorilor, etc., materiale vii și atractive, revivă eroarea și atribuțiile epice din numeroase printr-o comentarii improvizate al fenomenului artistic.

G. O.

Continente

Dublu interviu cu Ilya Ehrenburg

L am găsit pe Ilya Ehrenburg în decorul aflat de cunoscut al camerelor sale de lucru (pe pereții tapetați cu cărți, o canapea îngustă, două fotolii roșii, biroul simplu de nuc cu manuscrise și cărți în dezordine, un peisaj de Falk, un portret de Ciukov, portretul lui Ehrenburg făcut de Picasso și peste tot măști japoneze sau indiene, icone vechi, statuete și zeități chinezești, grecești, indiene, cațuși, ceramică, un alcor românesc, rastele și pipe de toate mărimile, culorile, formele); nu l-am văzut pe Ehrenburg de trei ani. Nu-am trecut neobservat. Părul e și desăvârșit cărunt, pungiile de sub ochi au devenit mai pronunțate, mișcările poate mai încete. Arăta obosit, poate puțin iritat. Numai ochii săi albaștri erau la fel de nestatornici, de calzi, de ironici. Neschimbați. Cum erau și cu nouă ani în urmă, când l-am văzut pentru prima oară. Pe marginea loloilului alunecase ultimul număr din „Literaturala gazeta”.

— Nu-i nici o contradicție. E drept că aceste cărți au un număr considerabil de pagini. Dar eu mă gândesc la conștiința stilului, la stilul „telegrafic”. Să spui că mai mult în cuvinte cit mai puțin. Laconismul în proză cred că este una din calitățile cele mai mari. Acest lucru se uită deseori. De câte ori nu mi se întâmplă să-mi telefoneze câte un redactor: — Ilya Grigorevici, scrieți-mi, vă rugăm, un articol despre... — Cu plăcere altă dată. Acum n-am timp... — Și tu, Ilya Grigorevici, că n-aveți timp, dar cel puțin douăzeci-treizeci de rânduri... Și omul nu înțelege că pentru a scrie scurt, îți trebuie mult mai mult timp decît... e clar, nu?

— Da. Deci simțiți necesitatea formelor scurte, pregnante, dinamice, vă duce spre versuri... Nu credeți că însuși laconismul e o trăsătură necesară a stilului contemporan?

— Mă tem de rețete de orice fel. Dacă m-ar întreba cineva „cum să scrii bine”, i-aș răspunde cu răspunsul lui Tolstoi către Leonid Andreev: 1) nu scrie niciodată pentru bani; 2) nu scrie niciodată despre ceea ce nu-ți pare și însoțit interesant; 3) dacă poți să nu scrii despre ceea ce vrei să scrii, mai bine nu scrie. Scrie și singura meserie pe care n-o poți învăța... Poți să înveți doar cum nu trebuie să scrii...

— Sper să nu fie o aluzie... Am terminat și eu Institutul de literatură... — Din păcate nu cîștesc românește. Dar dacă n-ai învățat cum să scrii, și scrii așa cum simți, nu poate fi o aluzie.

— Dar... personal, poezia dvs., ce trăsături credeți că o apropie de contemporanul nostru?

— Aceasta este una din problemele de bază ale esoului meu. Înțelegerea relațiilor complexe dintre scriitor și eroul său dintr-o simbioză asemănătoare. Dar asta nu rezolvă încă problema. Anel Karenina. Dacă vom cerceta însemnările lui Tolstoi ne vom da seama că în chipul Anel Karenina este foarte mult din propria experiență de viață a scriitorului. De aici și forța artistică a chipului. Într-o scrisoare, Flaubert scrie: „Emma sint eu”. Eroi sint sinteza faptului obiectiv trăit și a atitudinii față de el a autorului. Eroi palizi, schematici se nasc însă și din nepătrunderea esenței lor, din faptul că scriitorul nu le-a putut da volum de viață din propriile sale trăiri. Artă nu înregistrează niciodată, artistul nu face procesul verbal al evenimentelor...

— Dintre aparițiile anului acesta, ce carte de proză v-a plăcut mai mult?

— N-am citit în ultimul an nimic deosebit. Dar asta nu înseamnă încă nimic — imi spune, zimbînd viclean. Știi... e foarte greu să ieși din cercul tău de preocupări. Și cititul e o creație. Și cititorul citind face același lucru ca și scriitorul. Fantezia sa completează ceea ce a schițat doar autorul, așa cum și scriitorul completează cu fantezia sa trăirile proprii... În ultimul an am lucrat desultor cultura Franței (cuprinde esurile și studiile despre Villon, Du Belay, Stendhal, despre improprietăți franceze, despre Eluard), un volum despre ultimele mele călătorii: India, Japonia, Grecia...

— La ce lucrări în prezent?

— Scriu poezii. Iubesc poezia scurtă, dinamică, încărcată de sentimente. Să scrii scurt e lucrul cel mai greu din toate. De aceea caută să fiu scurt și concis și în proză.

— ? ? ?

— Ne mi se pare că „Furtuna” sau „Căderea Parisului” sau „Al nouălea val” ar fi chiar scurte.

chiar înainte de moarte recita mereu versurile lui Tiutcev: „Silentium”. Aceasta e puterea poeziei, forța cuvintului. Îl iubesc mult pe Leonid Martinov, pentru că la el totul, ritmul, rima, intonația sînt supuse simțurilor proprii. Un poet talentat e Alexandru Tvardovski și cu totul neasemănător, deosebit, opus lui Boris Pasternak, cu imagini de multe ori ermetice, greu descifrabile. În ultimul an, alături de Martinov, au publicat interesante volume de poezie Nikolai Zabolotki și Boris Sluțki. Le-ai citit? Ce părere ai?

— Sint intru totul de acord cu dvs., că poetul care nu și-a găsit glasul său propriu, personal, (deosebit de al tuturor celorlalți poeți, nu e un artist adevărat). Dar la asta mi se pare că ar trebui adăugată ideea că pentru exprimarea sentimentelor, năzuințelor, gândurilor, trăirilor complexe ale contemporanului nostru (cu totul deosebite de ale omului veacurilor precedente), a glasului propriu — trebuie căutate forme corespunzătoare... Imi vine greu să-mi închipui o poezie reușită despre satelitul artificial al pămîntului în forme închise, clasice... Nu credeți că și versul liber, alb, poate servi excelent pentru îmbogățirea mijloacelor poetice de exprimare, pentru găsirea răspunsului propriu, personal, la problemele timpului nostru?

— Cum să nu... — V-am pus această întrebare, deoarece unii poeți, cu care am stat de vorbă, socotesc că limbajul ruse, tradițiilor poeziei ruse, nu le-ar fi propriu versul alb... — Crede că e greșit. Poezie bună în vers alb e mult mai greu să scrii decît în rim regulată și rima. Rimele pot sluji de multe ori ca o bună mască, prozaimismului și platitudinii. În versul alb poezia apare mult mai direct, mai pe față... Ce poeți actuali îți plac mai mult?

— ... Mie?

— Da... — Nu vă supărați, Ilya Grigorevici, dar mi se pare că interviul trebuia să-l iau eu... — Da? Ce, eu n-am dreptul? O să fie un dublu interviu. Sau o să protesteze redacția?

Alături de poezii sovietice de care m-am vădit foarte interesat, și încă a multor altor poeți. Dintre poeții tineri, imi par interesanți Evlusevko, Vinokurov, Rojdestvenski, Solohin. Apreciez mult versurile poezilor greci Iannis Ritsos, și Menelaos Ludemis, ale lui Nazim Hikmet, Pablo Neruda, Nicolas Guillen, Brecht, Machado, Alberti, ale lui Eluard... — Ce să-i faci? Marii poeți se impun... Din mulți am tradus: Eluard, Neruda, Guillen... Tin mult la poezia lor.

Apoi discuția alunecă spre pictură; despre expoziția unională de arte plastice, despre tineri interesanți și dotați, care din păcate nu și-au însușit încă meșteșugul” despre tendințe în pictura contemporană... — La voi există o pictură bună. Mi-am dat seama de aceasta cînd am fost în România. De atunci o urmăresc în limita posibilităților. A reproduce, bineînțeles... — Mă ia de braț și mă conduce într-o altă cameră. Camera? Muzeu. Pinze de Tischler, Koncealovski, Falk, Picasso, litografii, ceramică... Ne oprim în fața unui Picasso din perioada cubistă, 1911. E una din marile mîndrii și bucurii ale lui Ehrenburg... — Am găsit-o într-un anticariat, aici, la Moscova, cu două luni în urmă. Sufăr așa de mult pentru pictură, încît dacă ar exista un dumnezeu așa spune că el m-a răsplătit cu această pinză... — Și poate discuția ar fi continuată încă multă vreme dacă arătaoarele ceasornicului nu s-ar fi dovedit a fi mai grăbite decît altele... — Iartă-mă dacă nu ți-a ieșit în interviu... imi spune Ehrenburg, privindu-mă cu atât de cunoscuta scîlpire ironică a ochilor albaștri... — Știu eu?... Să-l întrebăm pe cititor.

Toma George Miorescu

POETII LUMII

ACHILE PYLIOTIS

Achile Pylotis este unul dintre cei mai înzestrați tineri poeți din insula Cipru. Primele lui versuri au apărut după război. Cînd rezistența poporului cipriot a intrat în faza actuală de luptă ascuțită, tînărul poet, patriot activ, a fost arestat printre cei dintîi. Poemul „Un glas țîșnind din pămîntul Ciprului” e scris în închisoarea centrală din Nicosia. Publicăm aici un fragment din acest poem.

Un glas țîșnind din pămîntul Ciprului

Astăzi e greu să spui: iubesc e greu să spui: eu cred. Da, îți va fi greu să deschizi fereastra sau ușa doi ochi întunecați te pot pîndi cătușe și gloanțe te pot pîndi.

Mamă, de ce te trezești în orice clipă-a nopții și pentru ce privești spre patul lui de cite ori răsuna pași pe stradă? De-i gîndul tor ca să revină să-ți ia și cel din urmă fiu ce-ți mai rămîne o, vor veni o, și te vor iovi încă o dată cu patul puștii lor.

Eu știu că-n fiecare dimineață, tu de pe cărți îi cureți praful îi pregătești ghiozdanul și-ai rîmii așa, și îi aștepti. Tu vrei să-l vezi cum trece pragul porții vrei să-l auzi strigînd „plec, mamă” să știi unde se duce și cînd s-o reîntoarce.

Dar acum unde se duce, mamă? Ai uitat că pe acoperișul școlii noastre e-un steag străin care pocnește-n vînt? Ai uitat că și acolo pîndesc cătușe și grenade și gloanțe?

Unde se duce, mamă? Încotro se-ndreaptă el? Soarete nostru de aur te scapără-ți priviri. În intința lor o zeifă cu fruntea înaltă. Deasupra capetelor lor o uriașă stea steaua iubirii noastre îl luminează.

De nu s-ar fi-nîntplat așa de n-am fi fost așa cum sintem și de-ar fi fost a noastră tînerie altfel de cum e ne-am fi simțit lipsiți cu toți de ceva de-acei ceva care cuprînde-n el tot restul și-atunci n-am mai fi fost nimic.

De n-am fi fost așa cum sintem clopotele țării noastre ar fi fost mîncate de rugină drapelul nostru ar fi fost ros de molii și de mercenari drumurile ne-ar fi fost confundate-n groază și tăcere și mîinte ne-ar fi fost, și ele, roase de rugină.

Dar, iată aci e țara noastră chinată e cerul nostru-adînc și sint copii noștri cu sufletul plămădit în chinuri și-tunerici.

Noi le-am simțit suflarea lor fierbinte noi le-am văzut privirea-nîncărată cînd alergau în rîndurile noastre de fiecare dată cînd ne oprim în drum spre-a cerceta harta, credinței și iubirii noastre.

Iată de ce drapelul nostru bate mereu din aripi iată de ce drapelul nostru află-n vîp pe ce să se înalțe un chiparos, un viril de munte, un stilp de telegraf, iată de ce drapelul nostru flutură mereu mereu înconjurat de garda sa înconjurat de oameni care stau aci, cu pieptul gol, și care vor păstra drapelul nostru desăvîșurat în vecl.

In romînește de **Tașcu Gheorghiu**

AGENDA

● „Nesentimental și nepatețic” volumul de recenzii din Occident romanului lui Heinrich Böll, scriitor din R.F.G., intitulat „Unde sagte Kein enzides Wort...” (Și n-a spus nici un cuvînt...), urmîrind prin aceste calificări să se aducă elogii romanului. În această carte este vorba de o căsnicie care se des-tramă din monotonie, din plictis. Autorul îl lasă să vorbească pe soț, apoi pe soție, ca la tribunal. Nu trage nici o concluzie. Cartea își merită titlul în ceea ce privește atitudinea autorului. Poate și în privința mesajului pe care-l aduce cartea...

● Cartea în exemplar unic a fost întotdeauna supremul ideal al bibliofililor. Cine va fi învidiatul posesor al exemplarului unic din „Carmen” de Prosper Mérimée, tipărit special pentru a fi vîndut în cadrul Săptămîinii Cărții organizată la Paris de către Comitetul Național al Scriitorilor (C.N.E.) și ilustrat cu 59 compoziții originale de către Pablo Picasso?

● În „Neue Deutsche Literatur” nr. 11, Günther Delcke recenziază volumul de poezii intitulat „Hun-garisch und Stachelkraut” (Marșul foamei și sirma ghimpată) semnat de Alfons Kltner, scriitor de limbă germană din R.P.R., volum apărut la ESPLA.

● În revista „Sonntag” (50/57) Alfred Antkowiak face un scurt portret literar lui Albert Camus, proaspăt laureat al premiului Nobel pentru literatură. Articolul este intitulat: „Anticomunismul răsplicat?”

● Cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la nașterea lui Heinrich Heine, Ministerul Culturii din R.D.G. a decretat, pentru prima oară, în acest an, „Premiul literar” ce poartă numele marelui liric. Laureatul Premiului Heinrich Heine sînt: Walter Victor, pentru întreaga-l activitate literară și publicistică, și poetul Karl Schnog, pentru opera sa combativă îndreptată împotriva reacțiunii și a fascismului.

„Mandarinul fermecat” de Bartok Bela, în execuția baletului de la Beograd (Din Expoziția „Iugoslavia socialistă în fotografii”)

Atitudini anglo-saxone

Acelaș mare Hemingway

— Intr-adevăr, sintem foarte fericiți.
— Ai să vezi ce bine am s-o scot la capăt.
— Nu vreau să mă gonești.
— Dar cui îi trece prin cap să te gonească?

John Osborne despre monarhia engleză

În revista londoneză „Encounter” (noiembrie 1957) un deosebit de interesant articol despre monarhia engleză, intitulat „And they Call it Cricket” („Și asta numesc ei joc cîștii”) și semnat de John Osborne, unul dintre cei mai talentați membri ai grupului de noi scriitori englezi cunoscuți sub numele de „Angry Young Man” („Tinerii furioși”, autorul pieselor „Look Back in Anger” („Priveste înapoi”) și „The Entertainer” („Măscăriciul”) care au obținut recent un răsunător succes aflat la Londra, cit și la New York.

Denunțînd de la început regalitatea drept „un ridicol anacronism”, („ridiculous anachronism”), Osborne precizează în continuare rolul de piedică, în calea educației socialiste a maselor, a acestui „simbol fără nici un sens” („meaningless symbol”).

„Religia regalitară” a ajuns astăzi, după Osborne, „o poștă națională” („a national swill”), fiindcă este „otrăvitoare”. Simbolul monarhic este definitiv mort, semnînd cu „coroanele de aur dintr-o gură putredă” („the gold filling in a mouthful of decay”). Iar cultul regalității este la fel de „arctritiv și util ca un fruct de ceară dintr-o cutie de sicla”.

Descriînd apoi „intensa” activitate a capetelor încoronate — inclusiv regulata frecventare a hipodromelor și alit de „profunde” cuvîntări înțînute în fiecare an, la Crăciun, în fața microfoniului — Osborne se întreabă: „Oare acestea sînt punctele culminante ale unei culturi sănătoase și bogate?”

Nu mai puțin aspre sînt și aprecierile lui Osborne asupra partidului laburist, care face jocul monarhiei: „Nu poate exista în partidul laburist un singur intelectual care să n-o găsească iliarantă și demnă numai de dispreț” („hilarious or contemptible”). Și, totuși, adaugă înrînd scriitorului din lașitate, nici unul dintre acești intelectuali n-ar viza vreo dată să declare pe față acest lucru. La fel de judicioasă este și concluzia articolului lui Osborne: „Un partid socialist care nu este republican n-are nici o încredere în rațiunea sau inteligența virtualilor săi adepți”.

Alf Adania

VLADIMIR SOSIURA

A cum citeva zile, redactorul unui ziar din Kiev îl întreba pe poetul sovietic ucrainean V. Sosiura, cite cărți a tipărit în viața sa de șase decenii, de cîrind înmîinate. Poetul, foarte cunoscut și iubit în Ucraina lui și în întreaga Uniune Sovietică, a răspuns că nu mai ține minte. Și, într-adevăr, este autorul unui număr impresionant de volume și plăchete. Numai textul ucrainean al operelor sale a fost editat de 67 ori, cu tirajul general de 614.600 exemplare.

Poezia lui Vladimir Sosiura tră-

iește printr-un lirism viu și senin, comunicat în versuri muzicale și totuși dense, penetrante, cu imagini simple și poate prin aceasta cuceritoare.

Explicarea popularității deosebite a versurilor lui Sosiura o găsim însă deopotrivă și în tonul patetic discret, totuși foarte intens, cu care poetul și-a obișnuit cititorii de atîtea decenii, revedîndu-le atîtea frumuseți ale sufletului ucrainean, ale pămîntului patriei sale, ale caracterelor umane de structură nouă, comunistă. Vladimir Sosiura este un poet consecvent artel sale și un patriot credincios idealurilor poporului său. Nu numai tematica poeziilor sale, importantă și ea, dar

mai cu seamă timbrul elevat al lirismului de o emoționantă sinceritate îl dau dreptul să fie socotit reprezentant strălucit al poporului sovietic, al oamenilor Ucrainei, al republicii ne autonome Nipru în zbirucimul apelor ce amîntesc și acum de cîntecul înaintasului Taras Șevcenko.

Ridicat din izvoarele tradiției lui Șevcenko și privind lumea din jurul său cu ochi lucizi de constructor comunist, în toate volumele sale (și „Poezii” din 1921, și „Iarna de aur” din 1922, și poemul închinat în 1926 Dnieprostrotului, și „Poezii noi”, din 1937, „Iubesc” din 1939, „Să citești grîdinite” din 1947, sau atîtea altele) Vladimir Sosiura a adus o contribuție vastă de acorduri lirice consacrate întregii complexități ce trăiește în cele trei cuvînte ne care, ca o sinteză tematică, poartă de amîntesc într-un vers dintr-o poezie recentă: Patrie, Partid, Pace.

În asta sînt țîria poeziei lui, cîreia recunoștința populară i-a conferit zilele trecute ordinul Drapelul Roșu al Muncii.

V.

I. G. BRIULIN „Samarkand”